

ŘÁDKY PRO VÁS

kulturně-osvětový věstník prostějovský

ročník 2025

číslo 6

PRO

OBSAH

Úvodník

Kristina Veselá: Udělat kořenům místo3

Téma

Lubomír Novotný: Čtvrtý stav se hlásí o slovo – dělnický
list z Prostějova4

Osobnosti

Petr Sokol: Oldřich John – nejmladší prostějovský starosta,
ten, který přijal přísahu prezidenta Gottwalda.....13

Rozhovor

Karel Kavička – Jan Jankůj: Po nevyzpytatelných cestách Božích.....22

Obrazem

Filip Gregor: Jiří Wolker a ženy.....32

Historie regionu

Petr Jirák: Letecká nehoda Otty Hesse u Bedihoště.....37

Tomáš Cydlík: Osvobození Konice na dobových fotografiích42

Libor Šebestík: Pohled do minulosti Městské policie v Prostějově
a jejích předchůdců49

Michaela Kokojanová: Kralický háj a Josef Vrla56

Povídka pro vás

Jana Hrušková: Soboty a neděle mého dětství.....62

*Autorkou fotografie na obálce je amatérská fotografka **Jana Zaorálková** (1975, Prostějov). Spolupracuje s agenturou ČTK/PROFIMEDIA, v roce 2022 měla výstavu fotografií v DK Kroměříž, zabývá se focením kulturních akcí, koncertů i přírody převážně v Prostějově a okolí. Svými fotografiemi přispívá i do místních periodik.*

Udělat kořenům místo

Kristina Veselá

Jsou v každém městě místa, která mají symbolický význam. Nemyslím teď mramorové pomníky ani soukromá památná místa každého z nás, takové to „tady jsem se seznámil s Libuškou“, „tady na tom místě jsem stála v roce 68, když jely tanky“, ale místa, která nám něco evokují, a proto se stávají symbolem něčeho hlubšího, skrytého. I zde ovšem platí, že jsou to místa do velké míry soukromá, často viditelná jen očím vnímavým pro to či ono, dle osobního nastavení, přesvědčení, citlivosti k symbolice. Mám taková místa ráda.

Jedním z „mých“ symbolických míst je kus chodníku na Rudáku (náměstí Spojenců). Chodím po něm několik desetiletí, býval tam jakýsi beton, popraskaný od kořenů okolních lip, které ho postupem času zvedaly. Před pár lety se ten chodník předělával. Nevím, jaké jsou předpisy na dlaždění veřejných stezek, ale má představivost mi před oči staví neznámého dlaždiče, který musel mít velké srdce a odvážného ducha.

Poté, co osadil obrubníkem třicet metrů z té či oné strany, dodláždil se k místu, kde kořeny lípy vystupovaly příliš nad úroveň chodníkové plochy. Co s nimi, když linie vede zrovna tudy? Umím si představit úřední postup, pilu, sekyrku... a předpisově rovný obrubník, který by nikdo neřešil. Ale ten dobrý muž nemyslel na postupy, na případné výtky nadřízených či výsměch – představuju si, že on měl na srdci ten strom, ty kořeny, ten zelený stín... A tak udělal oblouček, takovou vlnku lidskosti, ohleduplnosti, úcty k tomu, co je v hloubce a co je základ.

Když tím místem procházím, myslím na ty kořeny a na toho pána.

A ta symbolika? Asi všichni cítíme, jak se dnes svět otrásá, mění se kdeco, nač jsme byli po generace zvyklí, pomyslné koruny našich letitých lip – národních stromů – se ohýbají v divokém povětří celosvětových změn, větve se lámou, listí lítá... Ale kořeny se schopností nově obrazit stále drží. A je pro mě symbolem naděje taková obrubníková vlnka, která ty kořeny zachrání a dá lípě možnost růst a poskytovat stín ještě řadu let.

Velmi si přeju, aby v našem městě, v naší zemi, v naší kultuře bylo mnoho takových dlaždičů, kteří budou mít schopnost vnímat kořeny a odvahu udělat jim místo.

Kéž i náš věstník ve vás čtenářích pomáhá prohlubovat lásku ke kořenům!

Čtvrtý stav se hlásí o slovo – dělnický list z Prostějova

Lubomír Novotný

Moje domovské pracoviště, Vědecká knihovna v Olomouci (dále VKOL), je pamětovou institucí s nesmírně cennými historickými fondy. Nejen v národním, nýbrž i mezinárodním měřítku. Samozřejmě se vždy chlúbíme čtyřmi kulturními památkami (včetně Bible boskovické), rukopisy, inkunábulemi či cca 80 000 starými tisky. To vše je pravda a je vždy potěšující, když člověk slyší slova překvapení od badatelů, kteří k nám dorazí z tuzemska i zahraničí.

Ovšem pro mě jako historika moderních a soudobých dějin je důležité a zajímavé i to, co nalezneme v našem fondu především z období tzv. dlouhého století. „Devatenáctka“ je nedostatečně probádaná a řekl bych, že i podceňovaná. Zcela zásadní pramen pro 19. století představují noviny. Modernu, občanskou společnost a všechny s ní související jevy si nelze představit bez otevřené tribuny pro výměnu názorů.

Povinný výtisk

Jedním z klíčových momentů pro budoucí rozvoj Vědecké knihovny v Olomouci bylo přiřknutí práva povinného výtisku z Moravy v roce 1807. Právo povinného výtisku naměřovalo do olomoucké zemské knihovny periodika (nejen), což vedlo ke zformování uceleného fondu novin z Moravského markrabství (českojazyčných i německojazyčných) a částečně i ze Slezska, který představuje zcela zásadní zdrojnicí pro všechny badatele se zájmem o moderní a sou-

dobé dějiny. Samozřejmě se ve fondu VKOL nachází i periodika vydávaná od 2. poloviny 19. století v Prostějově či žurnály a noviny, na nichž se podíleli autoři s nějakým (ať krátkodobým, dlouhodobým, rodinným, pobytovým apod.) vztahem k našemu městu.

„Prostějovské“ noviny

Noviny jsem měl vždy rád. V době předinternetové nebylo dne, abych si ráno do vlaku při cestě do školy v Olomouci nekoupil nějaký deník. Noviny proto považuju za pramen klíčový z mnoha důvodů. Nalezneme tam nejen prosté popisné informace, nýbrž i data k ilustracím, karikaturám, reklamě, autorům, informace politické, ekonomické, literární ad. Zkrátka je to zdroj, s nímž lze pracovat na mnoha polích a tématech.

Prostějov náležel za starého Rakouska k městům s bohatou tradicí vydávaných novin. Počínaje německojazyčnými *Bote aus der Hanna* (1863–1864), *Prossnitzer Wochenblatt* (1871–1875) či *Prossnitzer Wochenschrift* (1875–1880) přes českojazyčného *Občana* (1870–1881), i když jeho geneze byla složitá. Nejdřív tento „týdeník prostějovský“ vydával a redakci držel vydavatel olomouckého *Našince* Josef Černoch, pak vydávání převzal do konce roku 1871 Josef Vrla (1844–1896), to se *Občan* tiskl ještě v Prostějově, v letech 1872–1874 byl vydavatelem stále Vrla, ale periodikum se již tisklo v Brně, od roku 1875 se již jednalo o brněnské noviny. Nelze opomenout

Předplatné:
na celý rok . . . n. 3-40
na půl roku . . . —70
na čtvrt roku . . . —35
Jednotlivá čísla po 5 kr.

Veškeré dopisy na „DUCH ČASU“ zasíláný buďto vyplněnou na obálce adresou: Redakce národního čas. H v Prostějově.

DUCH ČASU.

Časopis hájící zájmy čtvrtého stavu.

„DUCH ČASU“
vychází vždy draký a čtvrtý
číslem každého měsíce.

Reklamace se nepošlají
a nedávají, jen-li opatřeno
na zápisu nápisem
„Reklamace“.

Inzeráty pošlají se co
nejdříve a plat se hned
při objednání.

Číslo 1.

V Prostějově, dne 27. března 1884.

Ročník I.

Upozornění:

Zaslající první číslo časopisu „DUCH ČASU“ žádáme ctěné přátele a příznivce dělnického tisku, aby neobtěžovali sobě co možná po prvním čísle předplatné nám zaslati, abychom určitě mohli náklad následujících čísel.

Ceskoslovenskému dělnictvu.

Soudruzi v práci! S novým listem vstupujeme před tvář dělnictva, a listem, jenž vytváří nové úkol, hájí zájmy čtvrtého stavu a pracovateli hlavně k osvobození jeho z hmotné i duševní poroby, a přivésti celý čtvrtý stav (dělnictvo) na stupeň lidskosti. Takový jest náš program! Nezávislé, samostatné, žádající odstavce, jelikož celý obsah listu našeho směřovati bude k tomu, aby lid třetího stupně národohospodářsky vzrostl, aby i píseň ku poznání, že drvo musí být neuvěřitelné, že své existenci a pak i boje může pěstovat na svém selu. Chleboři, jinak materiální otázka jest dělnictva jedna a nepředpokládá ku vyloučení, než lidský život nemá smyslu, an chce jeounost na-voen být; ostatní vše jest mu vedlejší. A dělnictvo za státních poměrů jest tím hlubší a hlubší trápno a ztráveno od jichž (tj. třídních) otázek. Materiální povolení (resp. osvobození) čtvrtého stavu přivádí tu možnost, že může být v ústředí na své osvobození v praxi: slova nůžky pokračovat. Dokud není čtvrtý stav zaveden k své existenci na libovolné kapitalismu, není možné dělnictvu, a byť by i veškerých politických práv, těch samých že prospekty svůj vyvízet. Za příklad sloužiti nám stá, kde čtvrtý stav přispívá jen do parlamentu, kde v Francii, Německu, Švýcarsku i v Americe, a přece dělnictvo v těchto státech, ač politických práv již dosti má, sebe nemohoucí, jenž takto řeší v praxi slova smyslu vyvízet. Avšak ne-alekem své existenci závislosti na kapitalu. Usmávané veškeré politické práva, neb ona jsou již samu přirovou kázně člověka určena, avšak právě na této otázce přirovou též kázně dělnictva „to toto právo jest jeno z nepravých právních věcí. Dokud lidé a lidé u lidí čtvrtého stavu deatim jsou hostem, dokud celina při vši své přes- přivéstí práci není v stavu blady ukojit svůj záledek, dotud upat je mu jeho existenci právo (právo na život) a dotud, když by i veškerých právních práv povstali, nemohou tato jemu prospět. A proto přisli jsme k tomu přesvědčení, že čtvrtý stav drvo musí svou existenci zabezpečovat, existenci od ní- koho nezávislou, by jich právo své odvle a jich též ve svůj prospěch vyvízet mohli!

Slibujeme dělnictvu ceskoslovenskému, že se vši svůj pracovateli hledíme i kti náboje vyvízet a tu náboje se také, že čtvrtý stav jich zá- jehož mu nyní co nejvíce třeba, s úspěchem ku svého zástupu a tlumočnicka přijme.

Žádáme tedy veškeré právo dělnického tisku, by nás v záruce naší co nejvíce podporovali bojem se předplatit a agiti a rodu, k čemuž náš dle- dající zájmy čtvrtého stavu hájiti mohli!

S krátkým pozdravem

Vydavatelstvo.

Co chceme.

Tak jako nestává v přírodě žádné smrti, nýbrž jen neustálé střídání, poněvadž žádný atom ne- přichází v ní, ale spojen s jinými atomy nepřerývají životní proud, a tak ani žádný politický život národního národa, žádné smrti, nýbrž jen proměna. Zmarající společenské třídy rozpadají se v strany, tyto opět ve frakce a posléze

jeon opět samostatní životy schopených organizací.

Tyto nové organizace musely ale vždy podnikati toby zápas za svou jousnost, za svou oprávně- nost s panujícími třídami; mžněne pocházati jen na revoluci kusemku v Čechách a na Moravě v státech ústředních, za revoluci francouzskou v vše- lech přecích, a na panáčkách třetího stavu, a neboj postaviti nynější třídu mešťáků.

Proti morálně a duševně epiši zkapornění, vši lidé a etí prácesnému feudalismu tvůrčímu schlednutí, jest následující autokritika pedantů, vytráti státi má vlastni třídou vykaporněním krole- státi, pozivilnost se v moudrosti zle a po činech toleto mluví nešťátně, své sázování práva řádící a k zápasu pro ně se holoje. Vyšedce mluví na sebe dlouho řečmi. Trida magetů nešťátně domnívá se tedy zmácného posavení v státi a stala se nynější panující třídou.

Jako ale v tvorstu přírodním obzobrazím stýk plamen nastane zmrazení a nemoce, tak jest i v politickém životě u národů mešťáků (burguazie), co panující třídy. U nás v králově- se se epiši přizná. Star již, podoba se v moudrém obličeji stavu šlechtické strany ve Francii v době jejího epiši rozkladu. U nás má jako tuto dmititi třída; ona stoji takto a vlastni rukou vy- kopává tu krole a tento hrob jest: kapitalistický zápas o výroby.

Přiznáno toto rozkládání jeno ale tak přitvořením, že zava toto spouštěná třída spouštěná, že ale coceci jiné posturky dělnictva krouží na- se, 1750 na praxe. Se želozemí konečnou v- vlnu se dneš nové socialni proměny alychou tak teki sami sebou, co přispělo k vývoji, rozvoji a moci tohoto čtvrtého stavu, toli velokryteln, svolující obchod, konkurence, to všecko dělnictvu lid-jím, lid nepatne na rozklad této spouštěné třídy.

Dělnictvo toto coceci, přiznává třídě panující, že rozklad tento sám sebou přijm musí a s jistotou očekává se on, jest jeno na dělnictvu, aby státo své očekávání povinností, by bylo dle přiznání a vědomo toho, co jej očeká- a koi svůj, jeno má vědomo toho, že své sázování mohlo.

Hlavně zvykem v dělnických časopisech pod tímto zahušim staviti program, za kterým časopis kármu hodit. Jed přimov, za kterým stává se dověř bezvýznamu a vylučá se strážný obli- i tu se osvobodí. Co přiznává třídě panující a doceci žádný článek k ní neprovede. Proč? Poněvadž panující jony se tomu vupřij. Žeová panující státo se nemůže své právo, svou a jidnotu. Co panuje vše lepa článek, program, koiž nemohou je provésti své vymo- Otěsné ani žádný jednatelství ostavce neodstání veškerou panující neuvolnění.

Proto nestavim des žádný určitý článek, nýbrž pravíme všeobecně, co chceme: Chceme emanci- paci čtvrtého stavu, chceme vymázení z postu nynější velokapitalistické výroby. Chceme chle- b a svobodu!

Náš dílovo jest, lid k číločeství přivést. Z toho ale vyvíti, že podnikání národohospodář- se, že nicž lid nyní by, musí být jiný, a lid lidem se stá, by čtvrtý stav, jeno nyní pod tře- čátní břemeno stěná, schopnosti svých pro vše- obecné blaho, tedy i pro své osvobodit mohli. Podnikání tý jeon obecně v výrobu společnou, která jedné vědecké blaho společnosti máže.

Z toho vidíme, že náš celý náš cíl. Osvobození lidu na půd národohospodářské. Má-li vše v lidské

společnosti néti zádného ovoca, musí především ona výše zmíněná kardinalní otázka rozluštěna být. Vymázení lidu z područí velokapitalistické soukromé výroby odbírá veškeré plody lidského smyslu vše třídní, a jako lidé jest v moc- ství vlenití nekaporně, tak iás toto ústřední v srdci lidí, a kterého výho, přimov nové vážené perly na světlo denní.

Akoliv nám není doba nynější vlády přivní a dělnictvu žádný proti panujícímu kapitalismu neuvolnění, a coia naše hnutí trmí pokrta bude, to přec neváháme státi na místě, kde jedná se o práva dělnictva, společně se na pomoc všech neudrží nálež.

Businejci, avšak pracovat v přítomné době, vyplní se zápis vstati St. Simovna, je budoucím náleži lidu pracujícím.

B. Strahovský.

Výrobní soustava v budoucnosti.

„Veškeré třidy, veškeré nepokojící pro nás a nás i nás, to je, co pro volání musí odvolání. Co jeno volání onko, jeno sami státi. Ve výplni náleži povinností, v posturách náleži si pro vvolání, v právech posturami naši individuali- ty veškeré vrgumem, vvolání jeno jeliže práve rozluštění veškeré náklady výroby.“

Ad státní a nynějších stých a řápných po- měrů rozluštění druhá jeno, jest konec podniká- v té prohláše lidí vše stýpní. Tak to dale již nemáme, lid již velmi mnoho trpí a proto musí se nějaký krak ku zlepšení náleži. — Ale co má stá? Zpovědiť této otázky spěšobit již nemůžeme lámati lidu a podivní volání jeno náleži, je ve všem „přistáti“ k dělnictvu denší list lidu.

Není tomu tak dlouho, co se o nějaké socialni otázce nechtělo nic vědět, jakoby již ani nestávalo, co státo tato socialni otázka záležiti neopovíratelně záležiti se vylučá, a poněvadž nestáváte ingovně, a k problémům socialniho dospěti. Tato problémy teprve potřeby macky neuvolnění, a nyní — líle — celý dělnictv rozluštění náleži čie tuto ubohou so- cialni otázku rozluštění.

Jedni hodují stroje, které máti malopřeměnný stá a tak mnohé lid zbytečnými čini a své výroby vykonávají, odstraní; tu ale zase přichází při a lidé převedávají, že stroje jeno dové, ale teby na ně máti být vvolání velat dní (třídě) tento jeno jeno v Americe druhá koi klosti; třetí opatř náleži, že obé předěci znalý jsou na bludné cestě, an stroje jsou výsledkem duševní i fyzické práce celých pokolení, ona celého dělnictva, a proto by to bylo protikármu jednatim stroje zničit koi obé svých kápek je navlečení. Jiní zase volají pro organizaci dělnictva za pomoci institucí anových od protivníků pracujícího lidu; mají ve v moudr, kletí, mající Paulevora dělní lidu na hlavě, třídě za coas vrgumem lidu upravati „lancovní“ mezi práva a kapitalism. Jiní opět mluví pomocí velkých otčí nynější kapitalistické výroby zmazáních prostředků dospěti k cíli. I kapitalisté dostávají se socialni otázce jeno kti, a aby na ně vyvíle nepřehledně, jeno selou kti „distupkám“, jak jeno neukodí, dělnictvu neprojevji a — socialni otázku nerozlučí. I parlamenty rozluštění státi pojevji „dobrou vůli“ tuto gonitky vše rose- mnoti, ale aby se neděti, teprve do náleži, mluví napřim. Dělnické domky, roboty a pracovi ná- čine. Kolosové v Bonu jsou takti vyvílet, jež mají dle náleži navrhovatelé věsti ku zlepšení,

Titulní list prvního čísla Ducha času z 27. března 1884 se
základními informacemi redakčními a obsahovými
(zdroj: VKOL)

ani *Prostějovské noviny* (1875–1881) a především desetileté stálice *Deutsche Stimmen aus Mähren* (1882–1933), *Hlas lidu* (1887–1948) či *Hlasy z Hané* (1882–1939). Právě sociálnědemokratickému *Hlasu lidu* vycházejícímu od roku 1887 předcházela čtyři čísla dělnických novin pod názvem *Duch času*. Ten vycházel v březnu, dubnu a květnu 1884 a tento tisk stál u kořenů sociálnědemokratického hnutí v Prostějově.

Duch času

Jan Zajíček
(zdroj: SOKA Prostějov)

Dne 27. března 1884, za starostování rodáka ze Stichovic Johanna Zajiczka (Jana Zajíčka, 1828–1915), zástupce Verfassungspartei, tedy centralistické Ústavověrné strany (která po vzoru Bismarcka vedla právě v 80. letech 19. století vůči sociálnědemokratickému hnutí represivní boj), dostali první čtenáři v Prostějově do rukou novou tiskovinu *Duch času* s podtitulem Časopis hájící zájmy čtvrtého

stavu. Deset roků po založení celorakouské sociálnědemokratické strany a šest roků po srazu v pražském hostinci U Kaštanu v dubnu 1878, kde vznikla československá odnož, si i dělníci v Prostějově mohli přecíst o tom, kdo to jsou sociální demokraté, co chtějí, kdo je zastupuje, pro koho tu jsou a co je jejich cílem. A to v českém jazyce, nikoliv v lingua franca střední Evropy a dělnického hnutí vůbec, tedy v němčině.

V záhlaví prvního čísla bylo inzerováno, že *Duch času* se dostane čtenářům do ruky dvakrát měsíčně. Redakce se pak nacházela na Rudolfově náměstí č. 2 v Prostějově (dnes náměstí Edmunda Husserla). Žurnál tisknul tlumačovský rodák a asimilovaný Prostějovan Josef Vrla. Obsah listu vytvářeli dělníci vůdcové, sociálnědemokratičtí politici, novináři Josef Boleslav Pecka (1849–1897) a František Hlaváček (1853–1937). Obzvlášť Pecka nebyl žádný jen počkej, vždyť se podílel na založení sociální demokracie v Rakousku v Neudörflu roku 1874 a stal se hned místopředsedou strany.

Co chceme aneb obsah a cíl novin

Úvodník prvního čísla nesl název „Československému dělnictvu!“ a přestřel cíle redakce: „... hájiti zájmy čtvrtého stavu a pracovati hlavně k osvobození jeho z hmotné i duševní poroby, a přivéstí celý čtvrtý stav (dělnictvo) na stupeň lidskosti. Takový jest náš program!“ Základem je to, aby žaludek dělníka (materiální otázka) byl nasycen: „... neb hladový žaludek nemá smyslu, on chce jednoduše nasycen býti; ostatní vše jest mu vedlejší.“ Hlad nebyl něčím, co by se týkalo jen žebráků či lidí na

sociálním dně. Těsně nade dnem se totiž pohybovaly masy konfekčních (nejen jich) dělníků a dělnic v prostějovských továrnách, domácí výrobci v okolních vesnicích, drobní živnostníci žijící v nejistotě ad.

V článku „Co chceme“ podepsaném B. Strahovským, tedy Josefem Boleslavem Peckou, nalezneme již fundamentální body historického materialismu a dialektiky nastíněné Karlem Marxem (1818–1884) a Bedřichem Engelsem (1820–1895). Základy ideologie jsou obsaženy již v *Manifestu komunistické strany* (vyšel v roce 1848), poté v knize *Ke kritice politické ekonomie* z roku 1859 a především v prvním dílu *Kapitálu* z roku 1867. Mimochodem první vydání jak *Ke kritice* (sig. 188.823), tak i prvního dílu *Kapitálu* (sig. 55. 693/ 1(1)) jsou uložena též ve fondu VKOL. A jedná se o unikáty, jež se na aukčních trzích nabízejí za statisíce liber. V ČR se např. první vydání prvního dílu *Kapitálu* nachází, kromě VKOL, již jen v jedné zámecké bibliotéce.

Pecka čtenáře seznamoval s názorem Marxovým (ač jej výslovně nikde nejmenoval, Marx nebyl masově znám, koneckonců zemřel 14 dnů před počátkem vydávání *Ducha času* a ve střední Evropě měl po dlouhou dobu větší vliv Ferdinand Lassalle, 1825–1864), že vše v přírodě je v pohybu a proměně. Nic není věčného. I v případě kapitalismu se jedná o historicky podmíněnou epochu, jež nahradila předchozí epochu, která vyčerpala své možnosti. Totéž čeká i kapitalismus. Nové výrobní podmínky tak nastavují koleje pro nové společensko-ekonomické formace. Marxe jeho materialismus dovedl k přesvědčení, že člověk a společnost

Josef Boleslav Pecka
(zdroj: SOkA Prostějov)

jsou primárně jednotky ekonomické, nejdříve je nutno vyrábět, vytvářet podmínky pro existenci, a sekundárně se odvíjí další. Právě tohle se pak skrže tisíce „misionářů“ Peckova typu, skrže tisíce stran novin a knih dostávalo po desetiletí k uším příslušníků čtvrtého stavu. To, že je vše v pohybu a nic není nastálo, dávalo vlastně všem zbídačelým naději. Pecka připodobňoval měšťáctvo (buržoazii) ke šlechtě, která se již přežila. Totéž čeká i měšťáctvo, budoucnost tedy patří dělníkům, onomu čtvrtému stavu. „*Dědictví toho, co přijde, připadne třídě pracující.*“ Cesta k tomu ovšem krátká nebude a součástí té cesty je i potřeba „*lid k člověčenství přivést*“, tedy vzdělávání. I toto bylo v základech

sociáldemokratismu. Nikoliv pouze hmota, nýbrž i duch.

Konfiskace a cenzura

Peckův kolega František Hlaváček (pseudonym Podleský) v následujícím vydání bez vytáček upozorňoval na pokrytecké rysy „buržoazní společnosti“. Za citaci stojí jeho popis stavu žurnalistiky z druhého čísla *Ducha času*: „Klamání veřejnosti stalo se modou. Nikdo neosměluje se dnes pověditi světu pravdu, nikdo nemá té odvahy, by posvětil elektrickým světlem na tmavé stránky nemravného zřízení společnosti, neb obhájcové poštlali by na něj celou smečku svých placených posluhů. Žurnalistika, již přezdívá se též 'veřejné mínění', přestala býti tlumočníkem a vodičem lidu, neb ze sloupců její vyhlíží až příšerně-drze prostituce, a každý čtenář (laik) dovede již všeobecné ono heslo novinářské: **peníze – moc peněz – jsou veřejné mínění**“ vyčísti.“

Hlaváček poukazoval na pokrytectví systému, jenž se holedbal slovy o věku svobody, ovšem o rovnosti šanci nepadlo ani slovo. „Jen tenkrát bude možno a v právu mluvit o svobodě, kultuře, vzdělanosti atd. až veškerý lid bez ohledu na původ, pohlaví a zaměstnání, stejnou měrou požívati bude veškerých svobod práv existenčních i jiných, jakož i všech vymožeností lidského ducha!“ Neuvěřitelně moderní slova. Ovšem pro 80. léta 19. století v Prostějově a na Moravě vůbec až příliš. Již ve třetím čísle najdeme na titulním listu zásah předlitavské cenzury – vybilená místa. Velká písmena ZABAVENO naznačovala, že list nebude mít dlouho na růžích ustláno (konfiskováno bylo, ovšem tři týdny po vyjití, i druhé

číslo). Poslední čtvrté číslo vyšlo 8. května 1884. Peckův článek „Svoboda!“, kde psal sžiravě o tom, že kdysi se na Západě neslo heslo „Svoboda jako v Rakousku“, byl již labutí písní prostějovského dělnického periodika. Peckovo volání po svobodě: „... *positivní... Společenská ochrana pro vše, žádné násilí, žádná poddanost, žádné zneužívání lidské síly pracovní za účelem sobeckým. Chceme právo na život, nikoli ale svobodu nouze. Chceme svobodu života, svobodu existence, nikoli ale právo na hlad*“, naznačovalo již příliš. Snad to ušim eráru znělo buřičsky. Pecka musel opět nastoupit do vězení. Krátký „život“ *Ducha času* vypršel.

Novináři věrozvěstové

Pecka i odpovědný redaktor listu Hlaváček a vůbec všichni představitelé první či druhé generace dělnického hnutí se mohli považovat za věrozvěsty. Jejich úkolem bylo šířit nové učení a dostat je do povědomí. *Duch času* přinášel na svých stránkách ideologickou komponentu, vždy spojenou s nadějí, že budoucnost patří „nám“. Na dalších stranách pak informoval čtenáře o tom, že nejsme v Prostějově, na Moravě, v Čechách „sami“, nýbrž že sociální demokracie roste i v dalších předlitavských zemích, ale i v Uhrách a jinde v Evropě. Poslední tematicko-geografické pole představovaly pak zprávy z různých míst a měst zemí Koruny české, v nichž bylo dělnictvo silné (Liberec a severní Čechy, Praha, Kladno, Brno apod.). Trojdílná struktura periodika naplňovala základní edukativní a psychologické potřeby hnutí (podvědomě je to jeden z dalších mnoha dokladů atrahování náboženských symbolů při formo-

Předplatné:

na celý rok . . . z 140
na půl roku . . . z 70
na čtvrt roku . . . z 35

Jednotlivé čísla po 6 kr.

Všecky dopisy na „DUCH ČASU“ nasílány buďte vypláceno na redakci a administraci: Radefšova náměstí č. 11 v Prostějově.

DUCH ČASU.

Časopis hájící zájmy čtvrtého stavu.

„DUCH ČASU“

vychází vždy druhý a čtvrtý
čtertek každého měsíce.

Roklámace se nepočetí
a neřazují, jsou-li opa-
they na druhé náplasti:
„Roklámace.“

Inzeráty pošlají se co
nejdříve a platí se hned
při objednání.

Číslo 3.

V Prostějově, dne 24. dubna 1884.

Ročník I.

Číslo toto zasiláme ještě všem, jimž předešlá dvě čísla zaslána byla, aniž by se byli dosud ještě předplatili, neb o pozdějším předplatění nás upozornili. Příští číslo však zasláno bude pouze jen předplatitelům. Musíme se vystříhati všech zbytečných výloh a určit jistý náklad. Proto žádáme veskeré soudruhy o zaslání předplatného, a upozorňujeme dále, že nemůžeme více jak dvě čísla a účet dáti.

Soudruzí!

Sotva vyšlo druhé číslo našeho časopisu „Duch Času“ dostává administrace neustále žádosti za udělení podpory rodinám zaměstnanců dělníků a soudruhů. Ba došlo to tak daleko, že se nám i včítky čít, že nepostláme podporu. Na to se nebudě ohledu, že vydavatelstvo muselo s velkým namáháním sehnati potřebných peněz na založení listu, že již dříve podporovalo se soukromně, dokud bylo z čeho a že nemožno více činiti než se činito. Za posavědní liknovosti nebudě moci administrace dostáti všem, jež podporu žádají a proto jest na soudruzích nezapomínati na svou lidumilnou povinnost. Jen tím, bude-li rádně v naší snaze od soudruhů podporováni, můžeme též úkolu svému vyhověti.

Sliby místo chleba!

Zabaveno.

Zabaveno.

Bolotov Strahovský.

Následky výroby kapitalistické.

Uvědoměnou dělnictvu, jež poznalo trudné své postavení ve společnosti a jeho prameny, jež poznalo i cesty ku pozvednutí stavu svého, vytýká se od tříd panujících nespokojenost a výstřednost v snažení jeho. Ano, jsme se svým stavem nespokojeni: k tomu přiměřáme se veřejně, neb sama povaha lidská činí každého člověka nespokojeným. Každému člověku vzrůstá jest touha po zlepšení své existence. Vidíme to u každého živočicha (jak i veliký přírodní filosof Darwin ve svých

spisech dokazuje), že každý živý tvor vede krutý zápas o své ští a bytí, a to ve větším rozměru platí ještě u člověčenstva. Když i třídy majetné, jenž opírají vším v nadluku, jsou nespokojeny a vzrůstá touha u nich po zlepšení svého stavu v neuvěřitelné lůzu a přetřech, zaměstnávají nejen ku škodě tříd ostatních ale i ku škodě jich samých, jaký div, že dělnictvo se svým hladovým a ne-
jistým postavením jest nespokojeno?

Život člověka jest krátkým jen směm, a přírodní zákon pohledá člověka, by on tento krátký život co možná nejplnějším způsobem užil.

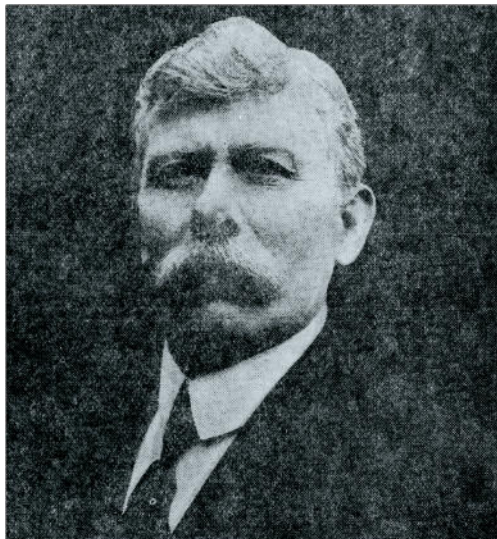
Ač celý život u člověka jest jen tuhý boj s přírodou, přece podniká jej každý odhodlaně a to jen ku svému zachování — pro svůj život. Dává duch člověka již v mnohých ohledech učinil jindy sobě nepřítelkou přírodu spříjemněním svého pohodlí, ba i sluhou, a zlepšil i spříjemněním tak valné existenci svou. Avšak dosud ještě předtěk stavit se člověk v smutku nejen v přírodě ale i v samé společnosti lidské, by se pokládá přírodních jakostí a z ovce plně své práce šťastný, důstojný a příjemný život sobě pojištil.

Lidský jest společenost a tato společenost jedna velká rodina. Každý jednotlivý člověk jest zároveň členem této rodiny, a již nejen že právem náleží, k ní je ale i povinností a právo víti. Za povinností, jež každý jednotlivce pro společenost vykonává, má také právo bezpečnou a důstojnou existenci požadovati.

A ta jsme právě v pramenu toho, co dělnictvo činí nespokojeným. Dnešní společnost ukládá třídě pracující ty největší povinnosti, a za tyto nedává jí právních práv, podává jí hladovou, hladovější existenci. Lid pracující, který svou práci vše obviňuje, zdokonaluje, neprospěšně potřebovám užitelným činí, lid, jenž vše, co člověk k pohodlí, zdraví a životu užívá, vyrobil, ten sám ze svého toho dostává a to jen jako „z milosti“ existence má, a nít jiné každým dnem se střechoucí masí.

Veskeré výplody plné práce soustředili jednotlivci postupem času v soukromý „kapitál“, kterýž dnes téměř veskerou pracovní sílu zaměstnává, ji ve svých prospěch vykořisťovalí hledí a tím také vždy větší a větší část lidí ochuzuje. Útlak z vytvořených práce se vždy v méně rukou, a to ale na větší bremena soustřeďuje, a na druhé straně bezmaječnost — chudoba stále na širší vrstvy lidí se rozšiřuje.

Statistika dokazuje nejlépe zbloudilý následky výroby kapitalistické-soukromé, neboť číslce její mluví zřetelně. Statistika jest veřejným žalobníkem škodlivé kapitalistické výroby, ona jest ale zároveň výhledným ohledem dělnického smutku. V ní rozradil se co nejlépe ochuzovací hospodářství nejvyšší výroby. Avšak i bez statistiky vidí každý jednotlivce ve svém nejbližším okolí vše následky výroby kapitalistické. Vidí on rodiny před nedávnem ještě majetné, samostatné, jež stáraly se odlišnými šetrnými, sluky i nástroji kapitálu. Každý vidí to i ve svém okolí, jak penězů šok víc a více se naplňuje. Řemeslník, jenž před pracoval, ba před deseti lety samostatný život a živnost svou vodí, stáčí svou samostatnost jednu po druhé, a stáčí se nevolníkem kapitalisty, pro něhož pracuje. Malý obchodník, jenž před krátkým ještě časem z obchodu svého samostatnou existenci vytvořil, jest dnes až po uši zadlužen, jeho dříve nástrádní „kapitál“ jest ten tam, a věřící jeho „kapitálisti“, připravují o samostatnou existenci, on končí velmi často svůj „úpadek“ kriminálním. Rolník, jenž malý svůj stateček po otci byl zdědil,

František Hlaváček
(zdroj: SOkA Prostějov)

vání nového hnutí). V realitě sice bída, ale máme zbraň (ideologii), jež nám dává naději, je nás mnoho, naše řady rostou, jsme síla, která se rozhoduje po celé Evropě. Zároveň životní osudy redaktorů s jejich perzekucí (i když mírnou, „rakouskou“) je stavěly do role martýrů. Každé pro futuro vítězné hnutí mučedníky potřebuje. *Duch času* tak tvořil jeden malý, málo známý kámenek v českém, rakouském i internacionálním sociálnědemokratickém hnutí. V Prostějově ovšem jeho myšlenky zakořenily, o čemž svědčily následné

Hlas lidu
(zdroj: SOkA Prostějov)

politické úspěchy sociální demokracie i list *Hlas lidu*, jenž v našem městě vycházel od roku 1887 celých 61 let.

Hlaváček, stejně jako Pecka a mnozí další, se musel před státní represí starého Rakouska (které mělo moderní ústavu a bylo v základních znacích právním státem) vystěhovat do Spojených států. Jejich představu o spravedlivém zřízení nemohl ovšem v 19. století naplnit žádný stát.

VĚDECKÁ
KNIHOVNA
V OLOMOUCI

VKOL

Duch času čtenář nalezne ve VKOL pod sig. III 56.611 a může si jej z pohodlí domova „nalistovat“ v digitální knihovně Kramerius.

Mgr. Lubomír Novotný
(1978, Prostějov)

Absolvent historie na FF UP a oboru právo a právní věda na PF UP. Od roku 2004 působí v oddělení historických fondů Vědecké knihovny v Olomouci. Věnuje se dějinám 19.–20. století, regionálním dějinám a biografistice. Je předsedou Odborového svazu pracovníků knihoven (OSPK).

Oldřich John

– nejmladší prostějovský starosta, ten, který přijal přísahu prezidenta Gottwalda

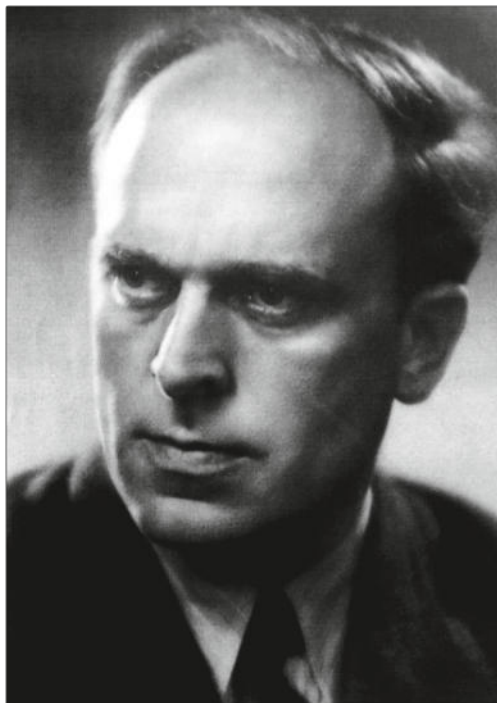
Petr Sokol

Oldřich John je jeden z mála demokraticky zvolených prostějovských starostů, po němž ve městě dosud nebyla pojmenována ulice. Překvapí to, pokud se na jeho příběh budeme dívat očima jeho prvorepublikové politické kariéry, která vyvrcholila okamžikem, kdy se už ve třiceti letech stal oblíbeným starostou Prostějova, a i na celostátní úrovni byl oslavován jako nejmladší starosta v republice. Jenže Johnův příběh má i druhou část, kdy byl po komunistickém uchopení moci, které se odehrálo v únoru 1948, zvolen předsedou tehdejšího parlamentu. Bývalý sociální demokrat díky tomu působil v druhé ústavně nejvyšší funkci ve státě v období nejtvrdsí komunistické totality na počátku 50. let a nic na tom nemění fakt, že byl později během jedné z vnitrostranických čistek v KSČ z důležité funkce sesazen.

Hanácká politická dynastie

Budoucí prostějovský starosta i předseda totalitního parlamentu se narodil v Chořelicích u Litovle v domě č. 33, světlo světa spatřil 20. dubna 1907. Ač by to jako sociální demokrat možná neřekl, byl součástí hanácké politické dynastie, kterou založil jeho dědeček Josef Svozil – rolník, zakladatel novin a aktivní politik, který byl opakovaně zvolen do moravského zemského sněmu a následně i do říšské rady.

Oldřich John se narodil jako nemanželské dítě dceři tohoto výrazného politika Lence Svozilové. Příjmení John získal, když si ho přisvojil hostinský

*Oldřich John
(zdroj: SOkA Prostějov)*

Antonín John, kterého si jeho matka vzala. Po krachu manželství se s ním i dvěma nevlastními bratry vrátila ke svým rodičům, aby se později vdala ještě jednou.

Oldřich John studoval gymnázium v Kyjově a Litovli, ale maturoval až ve slovenských Košicích, protože zde jeho druhý nevlastní otec působil jako železniční inženýr. Mluvil díky tomu vedle němčiny a francouzštiny také plynně slovensky. Na univerzitách v Praze a Brně vystudoval práva a vrátil se zpět na Hanou. Krátce

působil jako advokátní koncipient v Olomouci, aby se následně přestěhoval do Prostějova. Sem ho přivedl další člen svozilovské dynastie – jeho strýc Cyril Svozil. V advokátní kanceláři tohoto výrazného prostějovského komunálního politika, dlouholetého radního, poslance a po určitou dobu i hvězdy celostátního fašistického hnutí, která sídlila v Kravařově ulici v domě nad dnešní Plzeňskou restaurací, Oldřich John dokončil svou koncipientskou éru a stal se advokátem. V roce 1935 se postavil do čela již samostatné advokátní kanceláře, kterou převzal po svém nečekaně zesnulém strýci Cyrilu Svozilovi.

Působení ve strýcově advokátní kanceláři ovlivnilo i jeho osobní život,

protože navázal vztah s jeho dcerou Hermou. S pozdější spisovatelkou se vzali v bazilice na Svatém Kopečku u Olomouce 17. srpna 1937. Jejich sňatek vyžadoval papežskou výjimku, protože byli přímým bratrancem a sestřenicí. Oddal je prostějovský farář Ignác Dragoun, který v tu dobu již byl zvoleným druhým náměstkem Oldřicha Johna jakožto nového prostějovského starosty. Oldřich John se totiž právě od pátera Dragouna po obřadu poprvé dozvěděl, že ministerstvo vnitra právě oficiálně potvrdilo jeho volbu starostou Prostějova.

Nový první pár Prostějova od té doby bydlel v Rejskově 25, kde jim byt v prvním patře pronajala vdova po zakladateli městské hudební školy Ezechielu Ambrosovi, a pod nimi bydlel její nevlastní syn, hudební skladatel Vladimír Ambros. Zde se jim později narodili i dva synové Oldřich (1940) a Cyrill (1947).

Se Sirénou na radnici

To, že se sedm let po příchodu do Prostějova Oldřich John stal jeho starostou, byl doklad očividného talentu pro politiku i rychlého vzestupu v místní sociální demokracii, do níž vstoupil v roce 1930. John patřil ke skupině mladých sociálních demokratů, kteří působili ve sdružení Siréna pod hlavičkou Dělnické akademie. Radikálnější mladé generaci v prostějovské ČSSD se tehdy přezdívalo „mladoturci“. John patřil společně s Květoslavem „Slávou“ Krapkou a šéfredaktorem místního sociálnědemokratického listu *Hlas lidu* Vojtěchem Outratou k jejich hlavním představitelům.

Při sestavování kandidátky pro komunální volby v roce 1936 se

Herma Svozilová-Johnová, portrét z 60. let 20. st., foto B. Štraka (zdroj: SOKA Prostějov)

*Kancelář Oldřicha Johna sídlila v rohovém domě v Kravařově ulici
(zdroj: autor)*

v prostějovské sociální demokracii tato velmi aktivní skupina mladých politiků již prosadila na významné pozice. Jedničkou na kandidátce se sice stal bývalý legionář a oděvní střihač Jaroslav Tesař, ale i to bylo velké vítězství Johnovy skupiny, protože se jim podařilo z čela kandidátky odstranit mnohé reprezentanty starších funkcionářů a Oldřich John stanul na čtvrtém místě kandidátky.

Tehdejší komunální volby se odehrály ve velmi napjaté atmosféře, kdy ve městě již několik let nesmířitelně bojoval pravicový tábor zastoupený stranou Národní sjednocení, jejímž jádrem byli bývalí národní demokraté a kterou vedl exstarosta Jan Sedláček, na jedné straně a politickou levici, již dominovali sociální demokraté. Volby ze 7. června 1936 byly dokonce ukončením období, kdy město musel po velkých politických sporech, které vedly k úřednímu rozpuštění městského zastupitelstva, spravovat vládní komisař František Heiter.

Volby sice skončily vítězstvím Sedláčkova Národního sjednocení, které

získalo 34 % hlasů a 15 mandátů z celkem 42, ale socialistické strany s podporou stran středu dosáhly na většinu v zastupitelstvu. Přesto následovalo téměř rok trvající řešení volebního protestu, vyjednávání o koalici a vnitřní mocenský boj v sociální demokracii o to, kdo bude za druhou nejsilnější stranu v zastupitelstvu starostou. Oldřich John se v tomto souboji s podporou „mladoturků“ prosadil proti bývalému prvnímu náměstkovi starosty za ČSSD a advokátovi Leopoldu Novosadovi. Ten měl na rozhodující schůzi přijít pozdě a notně opilý a John ho jasně porazil. Někteří sociální demokraté později ale uvedli, že Novosada před schůzí „organizovaně“ opijeli Johnovi příznivci.

Nejmladší starosta

Ať už to bylo jakkoli, Oldřich John byl v pátek 21. května 1937 zvolen ve třiceti letech 27 hlasy starostou Prostějova. Ve volbě získal podporu široké koalice levice a středu – sociálních demokratů, národních socialistů, ko-

munistů, lidovců, agrárnických republikánů, živnostníků i židovských sionistů. Noviny jeho volbu okomentovaly, že Prostějov má nejmladšího starostu v zemi moravskoslezské.

Volbu ovšem potvrdilo ministerstvo vnitra až v Johnův svatební den – 17. srpna, protože až v ten den zamítlo odvolání (tehdy se říkalo rekurs), které proti průběhu ustavující schůze zastupitelstva podalo 350 občanů, příznivců Národního sjednocení. Oldřich John se proto starostenského úřadu oficiálně ujal až 3. září. Okamžitě začal dynamicky vést město a zasadil se například o schválení výstavby bloku nových bytových domů pro chudé na Šárce. O jeho aktivitách navíc široce a tehdy moderním způsobem informoval *Hlas lidu*.

Odvolaný Mnichovem

Přes nadějný nástup nezůstal Oldřich John ve funkci dlouho. Za jeho koncem nestály místní podmínky, ale celostátní politický vývoj. Po uzavření mnichovské dohody a po ztrátě pohraničí se totiž v republice změnily politické poměry. Došlo ke zjednodušení politických stran, kdy se subjekty napravo od středu (Národní sjednocení, agrárníci, živnostníci, lidovci a část národních socialistů) sloučily do Strany národní jednoty, zatímco na levici vznikla ze sociálních demokratů a zbytku národních socialistů Národní strana práce. Do jejího čela se v celé Olomoucké župě postavil Oldřich John, ale nové poměry zároveň znamenaly, že ztratil většinu v městském zastupitelstvu. Tam Strana národní jednoty převážila v poměru 24 ku 12 a začala od prosince 1938 žádat Johnovu rezignaci.

Tu Oldřich John oznámil v úterý 31. ledna 1939 v poledne. Zastupitelstvo proto již v pátek 3. února 1939

Jan Sedláček (1888–1960), starosta Prostějova v letech 1933–1935 a 1939–1940 (zdroj: osobní archiv Radomíra Sedláčka)

na místo starosty zvolilo kandidáta Strany národní jednoty a jeho velkého rivala Jana Sedláčka. Oldřich John ovšem nezůstal bez formální pozice, neboť ho totéž zastupitelstvo zvolilo prvním náměstkem starosty, ale až v druhém kole, protože ho nejprve většinová strana potrestala za to, že jeho spolustraníci ve volbě starosty nepodpořili Jana Sedláčka. V této sestavě vedení města setrvalo až do února 1940, kdy nacisté rozpustili celé městské zastupitelstvo.

V koncentračním táboře

To už byl ale Oldřich John několik měsíců vězněn. Nacisté ho totiž zatklí v rámci akce Albrecht I. již 1. září 1939, kdy i v Prostějově zadrželi řadu významných osobností českého veřej-

ného života. John byl zatčen brzy ráno ve svém bytě v Rejskově ulici a převezen do budovy soudu v Havlíčkově ulici. Následoval přesun prostějovských zadržených do štěpánovských železáren. Oldřich John byl dále vězněn v koncentračních táborech v Dachau a Buchenwaldu, a to i v době, kdy se mu narodil první syn. Byl ale po více než roce 11. září 1940 propuštěn na svobodu a vrátil se do Prostějova.

Během okupace se odehrála také další zajímavá rodinná událost, když si bratr Johnovy manželky Cyrill vzal za ženu dceru také za války vězněného exstarosta a předválečného Johnova velkého soka Jana Sedláčka.

Samotný Oldřich John byl gestapem zadržen ještě jednou v srpnu 1944, i když tentokrát byl držen jen kratší dobu ve vězení v brněnských Kounicových kolejích. V závěru války byl v kontaktu s partyzány.

Muž 9. května

Oldřicha Johna je také možné označit za muže prostějovského 9. května 1945, protože hrál důležitou roli v událostech, jejichž 80. výročí si letos připomínáme.

V okamžiku, kdy město 9. května 1945 ráno osvobodila rumunská a sovětská armáda, ujal se vedení prvního revolučního národního výboru, vyslal posly k sovětskému velení, aby zabránil dalšímu ostřelování Prostějova, a fakticky se postavil do čela města. Nechal na radnici vyvěsit československou vlajku, město polepit informacemi pro občany a začal udílet pokyny s podpisem „starosta Oldřich John“.

Jeho druhé starostenství ovšem netrvalo ani jediný celý den, protože se již téhož dne večer do věci vložila Rudá armáda, konkrétně podplukovník

Nikita Stěpanovič Donin, který svolal ustavující jednání Národního výboru a prosadil do jeho vedení, a tedy fakticky do funkce starosty, komunistu Antonína Mazoucha. John na ustavující schůzi vysvětloval, že mu ráno připadalo logické, aby se do čela městské správy postavil poslední před Mnichovem demokraticky zvolený a později podle jeho názoru nezákonně odvolaný starosta Prostějova. Zástupci sovětské armády i místní komunisté si to vyslechli, ale stejně Johna zvolili „pouze“ prvním místopředsedou národního výboru. Tím John zůstal i po červnové reorganizaci městského národního výboru, kdy se jeho předsedou nově stal další zástupce komunistů – Jan Trávníček.

*Prostějovská radnice při osvobození
(zdroj: SOkA Prostějov)*

*Antonín Mazouch, předseda prostějovského MNV v období 9. května 1945 až 15. června 1945
(zdroj: SOkA Prostějov)*

Vzhůru do Prahy

Po osvobození John zároveň definitivně vstupuje do celostátní politiky. V říjnu 1945 je zvolen jako poslanec do Prozatímního Národního shromáždění. Tento první poválečný parlament ještě nebyl volen přímo občany, ale byl vybírán nepřímo a v několika stupních národními výbory.

John zůstal i za této situace vůdčí postavou sociální demokracie ve městě i celém kraji. Byla to jistě i jeho popularita, která zásadně přispěla k překvapivému výsledku prvních poválečných parlamentních voleb v Prostějově v červnu 1946. Zde totiž na rozdíl od celostátního i krajského výsledku dokázala sociální demokracie zvítězit. Díky tomu nově získali sociální demokraté i nejvíce mandátů v obnoveném místním národním výboru, který byl přetvořen podle

výsledků parlamentních voleb ve městě. Do čela města byl proto následně v červenci 1946 zvolen Johnův dlouholetý politický soupeř a osobní přítel Sláva Krapka. Samotný Oldřich John totiž již mířil na vyšší funkce v celostátním měřítku.

V parlamentních volbách byl John lídrem sociální demokracie v Olomouckém kraji, a byl proto opět zvolen do Národního shromáždění. Navíc ke zvolení pomohl dalším dvěma sociálním demokratům ve volebním kraji – Čeňku Skokánkovi z Olomouce a Antonínu Gottwaldovi ze Střelic.

I jako krajský předseda sociální demokracie John v nově zvoleném parlamentu nezůstal řadovým poslancem, ale byl 13. listopadu 1946 zvolen předsedou ústavně-právního výboru Ústavodárného Národního shromáždění, což znamenalo, že následně hrál důležitou roli při přípravě nové československé ústavy a mimo jiné prosadil silnou roli parlamentu při přípravě návrhu ústavy.

V zostřující se politické atmosféře patřil k čelným představitelům levicového křídla v celostátní sociální demokracii, které pod vedením Zdeňka Fierlingera prosazovalo co nejužší spolupráci s Komunistickou stranou Československa (KSČ). John sice zřejmě nebyl sám od sebe zastáncem splnutí ČSSD s komunisty, ale podporoval silně levicovou politiku a nepostavil se v klíčových únorových dnech roku 1948 proti komunistickým krokům.

Podporovatel Února 1948

Jako sociální demokrat, který se v únorových dnech jednoznačně postavil na stranu komunistů a jejich převzetí moci, byl John brzy odměněn.

Necelý měsíc po únorovém převratu byl totiž již 18. března 1948 zvolen místopředsedou Ústavodárného Národního shromáždění, ačkoli to bylo jen na krátkou dobu, protože na květen byly naplánovány nové parlamentní volby. Devátého května patřil k pouhým čtyřem řečníkům, kteří v parlamentu vystoupili při schvalování nové ústavy.

*Ústava z roku 1948
(zdroj: SOkA Prostějov)*

Podle paměti jeho ženy Hermy, sepsaných v knize Hanácká sága, dostal tehdy Oldřich John také tříkrát nabídku na členství ve vládě, kterou ovšem odmítl, i když se mělo dokonce jednat o resort ministra spravedlnosti. Mělo mu totiž vadit rozhodnutí komunistů, že napříště do voleb již půjde jen jednotná kandidátka všech stran Národní fronty.

Přesto do „zglajchšaltovaných“ voleb sám šel jako kandidát. Důležitou roli

Oldřicha Johna v poúnorové politice potvrdila i jeho pozice na kandidátce pro tyto první nesvobodné parlamentní volby v květnu 1948, v nichž byla povolena jen jediná kandidátní listina – Národní fronta. John byl na kandidátce Národní fronty v Olomouckém kraji na druhém místě hned za komunistickým ministrem spravedlnosti a zetěm Klementa Gottwalda – Alexejem Čepičkou. V nedemokratických volbách byl samozřejmě 30. května 1948 zvolen, a ještě před ustavující schůzí se stal předsedou klubu ČSSD.

To už ale ve vzduchu viselo nedobrovolné sloučení sociální demokracie s KSČ, proti němuž opět nijak nevystoupil. Naopak na schůzi předsednictva krajského výboru KSČ se v květnu 1948 John pochlubil, že zdejší sociální demokraté předběhli ostatní kraje a vstupují co nejrychleji do jednotné socialistické strany – KSČ.

Ani tentokrát na sebe odměna nenechala dlouho čekat a Oldřich John byl 10. června 1948 na ustavující schůzi nově zvoleného parlamentu Národní frontou navržen na předsedu Národního shromáždění. Volby předsedy se v tento den zúčastnilo 296 z celkem 300 poslanců, přičemž 293 z nich dalo hlas Johnovi a pouhé 3 hlasy obdržel v tajné volbě slovenský poslanec František Štefánek.

Po volbě se Oldřich John i s rodinou odstěhoval do Prahy a do Prostějova se již nikdy natrvalo nevrátil.

Volba prvního dělníka

Hvězdná, ale i nejvíce kontroverzní hodina Johnovy politické dráhy přišla již o další čtyři dny později. Čtrnáctého června 1948 totiž Oldřich John jako čerstvý předseda Národního shromáždění ve Vladislavském sále Pražského hradu řídil volbu nového prezidenta,

kteřou si vyžádala abdikace Edvarda Beneše.

John v úvodním projevu sice velmi pozitivně zmínil i T. G. Masaryka a Edvarda Beneše, ale mluvil i o „nenávistném sobectví“, za které může reakce, čímž myslel odpůrce komunismu, či o nutnosti budovat socialismus. Následně poslance informoval, že 281 členů Národního shromáždění navrhlo jediného kandidáta – předsedu vlády i komunistické strany Klementa Gottwalda. Toho ve veřejné volbě podpořilo všech 296 přítomných poslanců. A první dělnický prezident následně složil přísahu do rukou Oldřicha Johna. John s manželkou se účastnili i navazujícího Te Deum v katedrále svatého Víta.

Ačkoli byl John formálně vzato v následující době nastolení totalitního komunistického režimu a krvavého počátku 50. let druhým nejvýše postaveným funkcionářem ve státě a díky sloučení ČSSD s KSČ i členem předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa, větší vliv na zásadní politická rozhodnutí neměl.

Období, po které stál Oldřich John v čele Národního shromáždění, orámovala volba nového prezidenta na konci i na začátku. Vlastně jednou z jeho posledních předsednických povinností se stalo řízení schůze, na níž byl prezidentem po smrti Klementa Gottwalda zvolen 21. března 1953 dosavadní předseda vlády Antonín Zápotocký. I tentokrát Oldřich John ve Vladislavském sále přijal prezidentskou přísahu nového komunistického lídra. Atmosféru tehdejší doby podtrhuje fakt, že po zvolení Antonína Zápotockého československým prezidentem zazněla v jednacím sále i sovětská hymna.

Politický pád

Na počátku schůze Národního shromáždění, která probíhala 15. září 1953, jeho místopředsdkyně Anežka Hodinová-Spurná před zraký prezidenta Zápotockého a bez dalšího komentáře oznámila, že se poslanec Oldřich John vzdal funkce předsedy Národního shromáždění, a okamžitě parlament provedla volbou nového předsedy, kterým se stal Johnův

*Prostějovské bydliště Oldřicha Johna a jeho rodiny v Rejskově ulici
(zdroj: autor)*

bývalý spojenec v ČSSD Zdeněk Fierlinger.

John se přesto zřejmě stal jednou z obětí kampaně proti „sociál-demokratismu“, která tehdy v komunistické straně probíhala. John to z bývalých sociálních demokratů po Únoru dotáhl nejvýše, ale byl zároveň po celou dobu v hledáčku Státní bezpečnosti. Ta na něj vedla osobní operativní svazek, a rozjela dokonce speciální akci nazvanou Odpor. Jejím hlavním obsahem mělo být rozkrytí Johnových údajných kontaktů na podzemní organizaci bývalých sociálních demokratů. Tajná politická policie ovšem sbírala i další podněty na Johna. Ty se týkaly jednak jeho bývalé advokátní praxe, kdy mu bylo vytýkáno, že pomohl vyvést majetek z jedné firmy těsně před jejím znárodněním, ale také fakt, že jeho osobními přáteli byli příslušníci významných prostějovských podnikatelských rodin. Jeho svědky na svatbě skutečně byli dva „kapitalisté“ – Evžen Wichterle a Arnošt Rolný, přičemž druhý jmenovaný se stal i kmotrem prvního Johnova syna. V hledáčku bylo také Johnovo členství v olomoucké lóži svobodných zednářů Lafayette, přestože ta se zřejmě i pod jeho vlivem přihlásila k poúnorovým politickým

změnám. Vše nasvědčovalo tomu, že aktivity StB, včetně sledování předsedy parlamentu, směřovaly k přípravě politického procesu s Oldřichem Johnem, ale nakonec k němu už nedošlo a jeho kariéra skončila jen nečekaným odstraněním ze všech politických funkcí. V roce 1954 totiž přestal být i poslancem a ztratil také místo ve vedení KSČ. Byl nadále zaměstnán v Československé státní arbitráži a rodina se dostala i do určitých existenčních problémů, kdy minimálně ztratila svůj dřívější standard.

Oldřich John zemřel v politickém zapomnění v pouhých čtyřiapadesáti letech 2. srpna 1961 v pražské Thomayerově nemocnici.

V roce 1968 byl Oldřich John v době Pražského jara veřejně připomenut, i když způsobem, který odpovídal jeho komplikovanému politickému příběhu. Pokus o jeho částečnou rehabilitaci se totiž promítl do toho, že mu byl posmrtně udělen Řád Klementa Gottwalda. Byla to vlastně hořká tečka za velkým prostějovským příběhem zdejšího nadaného komunálního politika, který pomáhal nástupu totalitního režimu a v jeho rámci vystoupal až na vrchol československého státu.

PhDr. Petr Sokol, Ph.D.
(1974, Praha)

Vystudovaný politolog se specializací na politickou geografii, na fungování voleb a politických stran, na vztah sportu a politiky a na vexilologii. Působil na několika vysokých školách, aktuálně přednáší na Institutu pro veřejnou správu v Praze. Pravidelně publikuje v časopisu Reflex. Je autorem či spoluautorem několika odborných článků a publikací. Je členem České vexilologické společnosti a České společnosti pro politické vědy. Pracuje v Evropském parlamentu.

Po nevyzpytatelných cestách Božích

Karel Kavička
Jan Jankůj

Karel Kavička
(zdroj: autor)

Jsem velice rád, že s tímto rozhovorem souhlasil jeden z prvních podporovatelů a dopisovatelů našeho věstníku PhDr. Karel Kavička, znalec nejen církevních dějin a umění, ale také autor mnoha knih z tohoto oboru.

• Pane Karle, až nedávno jsem se dověděl, že pocházíte z Čehovic. Co si pamatujete z dětství, kdy ještě probíhala druhá světová válka?

Bydleli jsme v novém domě, dokončeném těsně před začátkem války. Moje rané vzpomínky jsou z období

přechodu fronty skrze naši malou vesnici v počátečních květnových dnech roku 1945. Ustupující Němci se v jejím okolí opevnili a snažili se zpomalit postup Rudé armády, postupující od Klenovic. Stále vidím před očima hořící Klenovice a slyším tu ohlušující bouři dělostřeleckých salv, z nichž jedna zasáhla náš nový dům a těžce ho poškodila. Ve spěchu jsme opustili domov a zanechali v něm téměř vše, co jsme měli. Schovali jsme se do velkého sklepa u tatínkovy sestry Anny Macháčkové, spolu s rodinou další otcovy sestry Marty Minxové.

Stále mi zní v uších zoufalé volání: „Hilfe! Hilfe!“ těžce postřeleného německého vojáka na malé zahrádce poblíž našeho domu. Na tom místě také skočil. Viděl jsem ho tam ležet po přechodu fronty. Poprvé jsem viděl mrtvého člověka. Zakrátko nato pak sedmnáct ruských vojáků, padlých při osvobození naší vesnice, při jejich pohřbu na zeleném trávníku před kostelem.

Další obraz se mi vybavuje z našeho návratu domů. V tatínkově posteli ležel v peřinách na zádech ruský voják v plné polní se zabláčenými botami a automatem přes prsa. Spal tvrdě, všude kolem byly známky rabování. Pak opakovaně slyším: „Davaj časy, davaj mašinku!“ (jízdní kolo). Mám před očima vojáka, který si vyhrnul rukávy a ukazoval rodičům hodinky, které měl na obou rukách pozapínány až po lokte...

• *Naše rodiny se znaly už dávno za předchozího režimu. Měly jiné životní hodnoty, než měla socialisticko-komunistická propaganda, a vládnoucí té doby nám to dávali jasně najevo. V roce 1970 vám zakázali působit ve školství. Kolika zaměstnáními jste prošel, abyste uživil rodinu?*

Byl jsem určitou dobu nezaměstnaný, protože všude, kde jsem se ucházel o práci, mi bylo kulantně sděleno, že v místním tisku inzerované volné místo je již obsazené. Cítil jsem se jako ten, kdo má na čele vypálené znamení, které varuje zaměstnavatele mne přijmout do práce na místo, které by alespoň trochu odpovídalo mému vzdělání. Odbor školství mi zaslal výzvu k vyrovnání půjčky poskytnuté na nový byt, do kterého jsme se právě nastěhovali, s termínem splatnosti

*"Musel jsem přijmout jakoukoliv práci, abych zabezpečil rodinu..."
(zdroj: osobní archiv KK)*

šest měsíců. Neměl jsem ani na zaplacení záloh spojených s bydlením. Musel jsem přijmout jakoukoliv práci, abych zabezpečil rodinu. Pracoval jsem jako třídič pošty, pomocný dělník na pile, dělník v cukrovaru, ve stavební firmě.

• Vím, že jste byl v roce 1980 jako strojník na montážích v Mongolsku. Co vás tam tehdy zaujalo?

Firma Stavba Olomouc, kde jsem pracoval na dlažebním úseku jako strojník (rypadla a dozery kolové i pásové), mne vyslala na stavbu tovární haly na předměstí Ulánbátaru. Měl jsem za úkol připravit terén, vykopat základy a zásobovat stavbu materiálem. Pro cement jsem jezdil až do 250 km vzdálené cementárny v severním Mongolsku, kterou tam postavila naše republika. Zásoboval jsem materiálem také naše geology a dělníky na lokalitách Modoto v severním Mongolsku a Čulut Cagan Del (vlající bílá koňská hříva) ve stepi v jižní části Mongolska. Nikde žádné silnice ani mosty, všechny řeky se brodily. Strávil jsem téměř rok v překrásné zemi. Její obyvatelé trpěli pod nadvládou cizí mocnosti – sovětského Ruska, které si bralo jejich nerostné bohatství, ale obyvatelstvo ponechávalo v bídě a nouzi. Naprosto neočekávaně jsem tam zažil otevřený rasismus. Prázdné obchody pro domácí, a poměrně dobře zásobené obchody pro okupanty a cizince, kam měli místní zakázaný vstup. Polo-rozpadlé autobusy pro domácí, a nové autobusy pro okupanty a cizince. Rusové říkali: „Mongol? Eto brat metala!“ (tzn. natvrdlý, opožděný – pozn. red.)

Ocitl jsem se v zemi, jejíž obyvatelé neprožívali současnost dvacátého století, ale navzdory všude režimem prezentovaným velkým billboardům zobrazujícím mongolského jezdce na koni, jak skáče do skvělé komunistické budoucnosti, žili na úrovni minulého století. Pro to všechno jsem se k mongolským spolupracovníkům choval vždy přátelsky a oni to cítili. Uvědomil jsem si tenkrát, jak žijí lidé v třetím světě a jak žijeme my, i když v totalitním režimu, kde stále něco chybělo a muselo se pořád něco shánět. Začal jsem vnímat, že ve srovnání s Mongoly žijeme vlastně v blahobytu, o kterém většina lidí ze třetích zemí může jenom snít.

• Po roce 1989 to byl opět velký zlom. Naštěstí k lepšímu. Mohl jste studovat teologickou fakultu UP v Olomouci (1997–2002). V roce 2003 jste zde získal titul doktora filozofie. V Prostějově jste byl na počátku 90. let ředitelem Městského kulturního střediska. V letech 1997–2012 jste byl zaměstnán na olomouckém arcibiskupství. Můžete nějak stručně popsat svoji práci v těchto funkcích?

Prožil jsem většinu svého života v totalitním režimu. Svět byl rozdělen na dva tábory, vyzbrojené atomovými zbraněmi. Změna byla možná jen za cenu atomové války. Kdo by si pomyslel, že se objeví takové osobnosti jako Jan Pavel II., Ronald Reagan a Michail Gorbačov. Ten inicioval celkové uvolnění totalitního režimu v Sovětském svazu, začal organizovat „perestrojku“ a dal možnost satelitům v socialistických zemích rozhodovat o svém osudu. To vše vedlo k postupnému rozpadu východního bloku.

A tak jsme prožili nečekaný návrat svobody, která ovlivnila životy nás všech.

Uvažoval jsem o návratu do školství prostřednictvím účasti v některém konkurzu na místo ředitele školy. Moje plány však změnila jednoho večera na počátku roku 1990 nečekaná návštěva. Někdo neohlášený zazvonil ve večerních hodinách na dveře našeho bytu. Před dveřmi stáli pracovníci Městského kulturního střediska v Prostějově. Požádali mne, abych se přihlásil do konkurzu na místo ředitele jejich kulturního zařízení. Ačkoliv jsem byl jejich návrhem překvapen, do konkurzu jsem se přihlásil. A následně jej i vyhrál.

Tak se po dvaceti letech mimo školství stal z dělníka ředitel. Bylo to krásné období mého života, rád vzpomínám. Současně jsem také zamýšlel vytvořit pracovní příležitosti pro lidi, které jsem znal z dob totality. Neměli tenkrát možnost se uplatnit, protože nebyli ochotni vstoupit do KSČ a překonat tzv. kádrový strop. Vykonyvali tak práci, která neodpovídala jejich kvalifikaci. Založil jsem pro tento účel podnik, VD CREDO Prostějov. Nebylo ale možné vést dvě firmy, proto jsem po dvou letech z místa ředitele odešel.

V roce 1996 jsem byl osloven olomouckým arcibiskupem s nabídkou zaměstnání, kterou jsem přijal. Byl jsem jmenován kancléřem olomouckého arcibiskupství. A i v důchodovém věku jsem pokračoval dále jako vedoucí arcibiskupského archivu ještě dvanáct let.

• Když řeknu Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze, co se vám vybaví? Co vám působilo největší překážky, aby se toto významné

duchovní, historické a výtvarné dílo vrátilo zpátky tam, kde stálo stovky let?

Když jsem v květnu 1988 při pouti do Prahy stál uprostřed Staroměstského náměstí, kde stával Mariánský sloup, pocítil jsem touhu nějak tu chybu našich předků napravit. Nevěděl jsem jak, nevěděl jsem kdy. Nikdo z nás tehdy netušil, že ta příležitost je již tak blízko. Na počátku roku 1990 jsem byl osloven Josefem Luxem stát se jeho poradcem a odstěhovat se

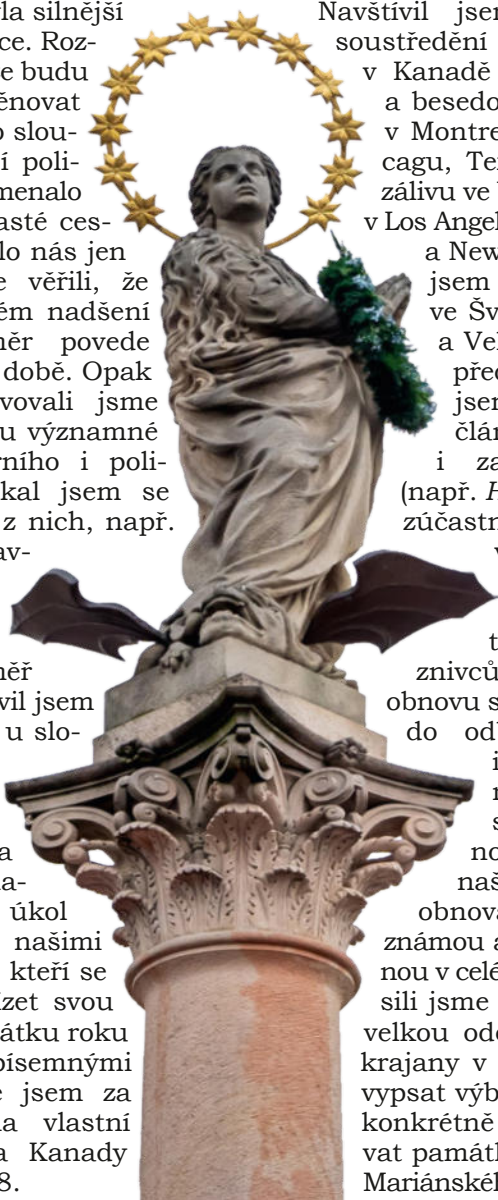
Spoluzakladatel Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu s replikou jeho části (zdroj: osobní archiv KK)

s rodinou do Prahy. To jsem po zralé rozvaze a také s ohledem na rodinu s díky odmítl. Moje touha obnovit Mariánský sloup v Praze byla silnější než angažmá v politice. Rozhodl jsem se tehdy, že budu veškeré své úsilí věnovat obnově Mariánského sloupu, ten se stal mojí politickou stranou. Znamenalo to obrovské úsilí, časté cestování do Prahy. Bylo nás jen několik, kteří jsme věřili, že v tom polistopadovém nadšení se nám náš záměr povede uskutečnit v krátké době. Opak byl pravdou. Oslovovali jsme s prosbou o podporu významné osobnosti z kulturního i politického života. Setkal jsem se osobně s mnohými z nich, např. s Radovanem Lukavským, Josefem Kemrem, Tomášem Halíkem a dalšími. Setkal jsem se osobně s téměř všemi biskupy. Oslovil jsem a našel pochopení i u slovenských přátel, např. u významného slovenského architekta Klementa Trizuljaka z Bratislavy. Dostal jsem úkol navázat kontakt s našimi krajany v zahraničí, kteří se začali hlásit a nabízet svou pomoc. Hned na začátku roku 1990 jsme začali s písemnými kontakty a posléze jsem za nimi odcestoval na vlastní náklady do USA a Kanady v letech 1993 a 1998.

Druhá moje cesta do Ameriky představovala dvouměsí-

ční přednáškové turné o Mariánském sloupu a o naší iniciativě na jeho obnovu, o situaci církve u nás.

Navštívil jsem místa velkého soustředění našich krajanů v Kanadě a USA. Přednášel a besedoval jsem s krajany v Montrealu, Torontu, Chicagu, Texasu u Mexického zálivu ve Viktorii, v Kalifornii v Los Angeles, v San Francisku a New Yorku. Absolvoval jsem přednáškové turné ve Švýcarsku, Německu a Velké Británii, kromě přednášek u nás doma jsem napsal mnoho článků do domácího i zahraničního tisku (např. *Hlas národa* v USA), zúčastnil se mnoha rozprav v rozhlasu i televizi. Mnozí nás označovali za partu snilků a blouznivců. Nedoporučovali obnovu sloupu a psali o tom do odborných časopisů i denního tisku. Tyto negativní příspěvky se však staly nechtěnou reklamou pro naši iniciativu, protože obnova sloupu se stala známou a veřejně diskutovanou v celé společnosti. Vyhlásili jsme sbírku, která měla velkou odezvu u nás i mezi krajany v cizině. Mohli jsme vypsat výběrové řízení a začít konkrétně díl po díle zhotovovat památkovou rekonstrukci Mariánského sloupu, opírajíce se o dochované fragmenty sloupu v pražském Lapidáriu.

Mariánský sloup
(zdroj: Člověk a vřta)

Velmi jsem si cenil a jsem vděčen za pomoc našeho města Prostějova, které zakoupilo jeden z pískovcových bloků do základů sloupu. Na tomto bloku je na věčnou památku jméno Prostějova vytesáno. V kamenictví na Brněnské ulici byl zhotoven i základní kámen sloupu, který jsem s jedním spolupracovníkem vsadil do dlažby na Staroměstském náměstí v Praze. Tento kámen se stal pietním místem modliteb za obnovu sloupu. Trvalo to celých třicet let, než pražské zastupitelstvo po opakovaných zamítnutích našich žádostí v roce 2020 obnovu sloupu schválilo. 15. srpen 2020, slavnost Nanebevzetí Panny Marie, kdy byl obnovený sloup požehnan, se stal jedním z nejkrásnějších dnů života mého a mé rodiny. Panna Maria se během třiceti let stala součástí života nejen naší rodiny, ale všech rodin i jednotlivců, kteří se na obnově sloupu podíleli.

• Nyní k vaší knižní tvorbě. Je bohatá a různorodá. Jednou jsou to konkrétní osobnosti, jindy architektura nebo umělecká díla. Já jako výtvarník mám nejvíce v oblíbě vaši knihu o malíři Janu Köhlerovi, který má v Prostějově plno skvělých počínů. A malou knížечku, která popisuje skvost a nejceněnější výtvarné dílo v kostele Povýšení svatého Kříže – Křížovou cestu od Františka Bílka. Které své knihy si nejvíce ceníte vy?

Moje psaní mělo dva iniciační podněty. Zúčastňoval jsem se brigád na obnově v době totality zanedbaných prostějovských kostelů. Když jsme v roce 1998 opravovali zcela zdemolovaný kostel sv. Cyrila a Metoděje na Brněnské ulici, oslovili mne

přátelé brigádníci, abych pro slavnost otevření opraveného kostela napsal článek o průběhu jeho opravy. Začal jsem sbírat a studovat materiály o jeho historii, navštěvovat archivy a knihovny.

Druhým impulsem byla výzva Dr. Rudolfa Smahela, profesora teologické fakulty UP v Olomouci, který nás při studiu nabádal, abychom si uvědomili, že nestudujeme jen pro získání akademického titulu, ale že bychom měli aktivně, každý podle svého zaměření, vědecky pracovat pro svou Alma mater a pro společnost, která nám studium umožnila. Vzal jsem si tato slova k srdci. Mým oblíbeným oborem při studiu byla historie církve a dějiny církevního umění. Proto jsem začal psát publikace o historii, stavebním vývoji a uměleckých památkách nejprve všech prostějovských kostelů, které jsem důvěrně znal z dob jejich oprav, a později v rámci nakladatelství Starý Velehrad i o kostelích a chrámech v Olomouci, Dubu nad Moravou, Kroměříži, Křtinách a také o Mariánském sloupu v Praze. Myslím, že jich bylo celkem sedmnáct. Nedávno jsem dokončil druhé upravené a roz-

Výběr publikací Karla Kavičky
(zdroj: autor)

šířené vydání publikace o barokním skvostu města Olomouce, kostele sv. Michala. Byl jsem v jednom kole. Od roku 2003 moje publikace vycházely každoročně. Získal jsem mnoho zkušeností a psaní se stalo mou oblíbenou prací. Když jsem byl vyzván k napsání knihy o moravském malíři a grafikovi Jano Köhlerovi, který měl vřelý vztah k našemu městu a zanechal zde mnoho svých děl, rozhodl jsem se pro velký formát knihy, kterým jsem chtěl vyjádřit uznání a úctu tomuto významnému umělci. Využil jsem všechny své letité zkušenosti a také jsem pro tuto práci získal zkušeného grafika. Dále jsem napsal knihu ke 400. výročí mučednické smrti sv. Jana Sarkandra v Olomouci a nakonec, v roce 2021, podobně reprezentativně upravené dílo o Mariánském sloupu. V něm jsem popsal nejen jeho historii, ale také všechny snahy o jeho obnovení včetně popisu jeho požehnání v roce 2020.

Děkuji Bohu, že jsem dostal možnost popsat krásu církevních památek a životní osudy významných osobností, které toto umění vytvářely nebo svým životem svědčily o své víře až do krve, obětováním svého života.

• Za svou různorodou životní práci jste dostal řadu ocenění světských i církevních. Největší pocty se vám dostalo přímo od papeže Františka – v červnu 2022 vám byl, prostřednictvím olomouckého arcibiskupa, předán rytířský Řád sv. Řehoře Velikého. Jak se o vás dozvěděli až ve Vatikánu?

Každého potěší, když jeho práci veřejnost přijme, uzná ji za přínosnou a případně ji i oficiálně ocení. Přiznám

*Řád sv. Řehoře Velikého
(zdroj: autor)*

se však, že udělení rytířského Řádu sv. Řehoře Velikého bylo pro mne opravdovým překvapením a v srdci jsem uvažoval, zda si ho zasloužím. V každém případě je to výzva a závazek pro celý zbytek mého života. Papež uděluje toto vysoké ocenění pro laiky na doporučení osob, které vyznamenaného dobře znají. Posuzují celý jeho život, jeho angažovanost v době nesvobody, jeho práci pro církev. Zpravidla jsou navrhovateli biskupové.

• V souvislosti s tímto řádem máte jako rytíř i různá privilegia. Kromě jiných vjet v sedle do chrámu sv. Petra ve Vatikánu, mít čestné místo při

papežských ceremoniích nebo při vstupu do Vatikánu je švýcarská garda povinná rytířům vzdávat čest. Využil jste nebo využijete někdy alespoň to třetí privilegium?

Během posledních tří let od udělení řádu jsem v Římě nebyl a v nejbližší době se do Věčného města nechystám. Moje privilegia asi zůstanou nevyužita. Mnohem důležitější je pro mne vědomí, že jsem snad v životě vykonal něco dobrého pro život církve u nás. Snad k tomu přispěla i má dlouholetá účast na obnově Mariánského sloupu v Praze, opravách všech prostějovských kostelů, organizování a řízení velkých

oprav kostela sv. Markéty v Biskupicích a farního kostela sv. Prokopa v rodné obci. Nakonec i oprava kaple sv. Hilaria ze 6. století ve Francii.

• Při svém cestování po světě využíváte všech možných dopravních prostředků, ale i vlastních sil a svých nohou. Překvapil mě titulek z iDnes.cz z 27. srpna 2017 „Z Prostějova až na jih Evropy. Senior ušel 1200 kilometrů.“ Popište toto putování „po svých“.

V článku je popisována moje poslední pěší pout' v roce 2017 z anglické enklávy na jihu Španělska Gibraltarů napříč Španělskem a Portugalskem do 800 km vzdálené Fatimy, slavící v tom roce sté výročí zjevení Panny Marie. Odtud jsem se svými čtyřmi spolupoutníky putoval po krátkém odpočinku ještě asi 400 km dlouhou poutní trasou Via Portugese kolem oceánu severním Portugalskem znovu do Španělska za sv. Jakubem do Santiaga de Compostela. Po skončení této dvouměsíční pouti jsme se na cestě domů zastavili ve francouzské Provence, kde mám ve Velleronu nedaleko Avignonu přátele z pěší pouti do Aachen (Cách) 2014. Pomohli jsme při opravě kaple sv. Hilaria ze 6. století. Asi jsme tam zanechali dobrý dojem, protože nás zvali na pomoc s opravou ještě v následujících dvou letech. Pomohli jsme opravu dokončit, propadlou klenbu znovu postavit a v roce 2024 jsme tam přijeli na mši svatou za české bēnévoles-brigádňíky, zhlédnout hotové dílo.

Těto pouti předcházela v roce 2013 pout' k 1150. výročí příchodu

*Pěší pout' do Cách s přitelem Robertem Mestelanem z Francie, 2014
(zdroj: osobní archiv KK)*

sv. Cyrila a Metoděje na Velkou Moravu, která vedla z Cařihradu (dnešní Istanbul) na Velehrad, po stopách našich věrozvěstů. Prošli jsme Turecko, Bulharsko, Srbsko, část Chorvatska s návštěvou sídla panonského arcibiskupa Metoděje v Sremské Mitrovici a bratrovražednou válkou poničeného Vukovaru. Pak následovala návštěva sídla vypuzeného nitranského knížete Pribiny, Blatnohradu (dnes Zalavár v Maďarsku), kde krátce pobývali i naši věrozvěsti při cestě do Říma. Odtud jsme prošli Maďarskem a Slovenskem na Velehrad. Tato pouť byla dlouhá 1800 km a trvala dva měsíce.

Během života mne pěší putování přitahovalo. Účastnil jsem se i poutí do Krtin, Velehradu i polské Čenstochové. Nemohl bych poutě konat bez souhlasu své manželky, která mi fandila a se kterou jsem byl denně ve spojení prostřednictvím mobilu. Tak se mnou prožívala na dálku všechny námahy a obtíže putování.

Při pěším putování přijímá poutník ty nejjednodušší podmínky, měří vzdálenost kroky a modlitbami. S Božím požehnáním je obdarován řadou hlubokých duchovních darů a prožitků, které mají vliv na jeho další život.

• Myslím se, když myslím, že ve vašem životě je nejdůležitější víra a rodina?

Ano, to jsou stěžejní hodnoty, které jsem ve svém životě respektoval a jejich platnost si ověřil. Víra je velkým darem provázejícím člověka od narození až do smrti. Je bezpečným útočištěm ve všech životních

*V olomoucké katedrále při loučení s Janem Graubnerem, odcházejícím do pražské arcidiecéze, 2022
(zdroj: osobní archiv KK)*

fázích a naději na život věčný. Je středem života rodiny, jejímž hlavním úkolem je výchova budoucí generace.

To vyžaduje při uzavírání manželství zodpovědný přístup a vážně myšlený závazek, že druhého v žádné situaci neopustím, a bez sobeckého očekávání, že mne můj partner udělá šťastným, a pokud ne, tak ho vyměním. Vstupem do manželství přestávám rozhodovat o všem sám, rozhodujeme o všem důležitém společně s partnerem. Naučit se to není snadné a někdy to trvá delší dobu. Čím později vstupujeme do manželství, tím je to těžší, protože jsme si již příliš zvykli rozhodovat o všem důležitém samostatně.

Při obtížích a těžkostech nemáme sobecky myslet jen na sebe a lehkomyslně hledat štěstí jinde. To je dnes téměř běžným jevem. Nejvíce tím trpí děti. Pro vlastní sebeuspokojení je vystavujeme bolesti z rozpadu vztahů, zbavujeme je bezpečí a dáváme jim špatný příklad. Ohrožujeme jejich budoucnost.

Proto vnímám jako velmi důležitou přípravu na manželství jako zod-

Karel Kavička a Jan Jankůj
(zdroj: autor)

povědný a nezrušitelný svazek, která budoucí manžele připraví na výchovu dětí, poučí je o otázkách z oblasti rodinného práva i ekonomiky. Pro novou generaci manželé obětují vše a splácejí tak to, co jim obětovali a co do nich vložili jejich rodiče. V takovém manželství pak nezůstanou zestárlí rodiče nikdy sami. Rodina tvoří pevný základ církve i státu.

Vážím si lidí, kteří ve svých oborech dosáhli skvělých výsledků. Stejně důležitá je skromnost a být zkrátka slušným člověkem. A takovým jste. Dožíváte se v těchto dnech životního jubilea 85 let. Pane Karle, přeju vám za sebe a celou redakci všechno nejlepší, zdraví, Boží požehnání a plno fyzických i duševních sil a děkuji za rozhovor.

PhDr. Karel Kavička (1940, Prostějov)

Absolvent Pedagogického institutu v Olomouci a Cyrilometodějské teologické fakulty UP v Olomouci. Původním povoláním učitel matematiky a geografie, po roce 1968 pracoval pro nesouhlas se vstupem spojeneckých armád jako dělník. Zabývá se dějinami církve a církevního umění. Je držitelem Ceny olomouckého kraje za přínos v oblasti kultury a Rytířského řádu sv. Řehoře Velikého.

Jan Jankůj (1964, Prostějov)

Výtvarník a umělecký sklář. Svými články a přednáškami popularizuje nejen umělecké sklářství a výtvarné umění, ale také neznámou a zapomenutou historii Prostějovska, Moravy i celé České republiky.

Jiří Wolker a ženy

Filip Gregor

*Jest mnoho žen, však mnoho strun též v duši,
a každá žena jinou rozezvučí*
(Jinošské verše)

Úvodem

Žena stála u Jiřího Wolkeru na vysokém mravním stupni. Nikdy by ji neponížil hrubou vášní, nikdy se k žádné nepřiblížil se špatnými úmysly. Ve vztazích vyhledával dívky upřímné a temperamentní, naopak domýšlivé a vyzývavé přehlížel. Bral lásku a každý citový projev hluboce vážně a opravdově. Jako každý mladý člověk byl láskou radostně naplněn, ale i bolestně zklamán. Miloval-li, byl stále trápen pochybnostmi, je-li také milován.

Elsa

Do Jiřího života vstoupilo více než dvacet dívek a žen. Poprvé se zamiloval již ve svých třinácti letech do německy mluvícího děvčátka Elsy Schubertové. Seznámil se s ní v Šumperku, kde se během jednoho léta učil němčině v rodině Dominika Kaspara. Elsa se Jiřímu líbila natolik, že si ji dokonce na památku vyfotografoval. Na dochovaném snímku vidíme koketně se usmívající dívku v kloboučku a v bílých šatech. Jejich známost ukončil Jiřího odjezd. Zůstali ale i nadále přáteli, dokonce si vyměnili několik šifrovaných dopisů, které se doposud, kvůli nedochovanému klíči, nepodařilo rozluštit.

*První Jiřího láska Elsa Schubertová,
1913, MGP, podsbírka LP, skupina
Jiří Wolker, inv. č. 60259,
kat. č. DF 67.*

Mařenka

Skutečnou lásku Jiří bouřlivě prožíval ve svých 17 letech. Jako štíhlý hoch s kučeravými vlasy, elegán s dobrým chováním, okouzlil Marii Horákovou, dceru bývalého prostějovského starosty. Mladé zamilované duše, které měly zálibu například v tanci, se scházely v parku, ale také v rodinách Mařenčiných spolužáček. Pravidelně si psali dopisy, ve kterých si, mimo podrobnosti svých denních činností, také vyznávali lásku. Mařenka ale nikdy nebrala city k Jiřímu vážně. Měla ho jistým způsobem ráda, ale také ráda přijímala lichotky od jiných hochů. Uvědomovala si totiž, že se líbí všem chlapcům. Jiří trpěl svou láskou k rozmarnému děvčeti, o které se zajímali ctitelé, kteří se snažili odvrátit její náklonost od mladého Jiřího. Proto se s ní Jiří rozcházel a zase usmířoval. Na důkaz své lásky napsal Jiří Mařence několik básní. Za pozornost stojí rozsáhlá báseň *Klytia*, kterou zaznamenal na ručním papíře a opatřil zdobnými iniciálami. Mařenka ale Jiřího zrazovala i nadále a myslela si, že on ve své lásce k ní vydrží všechno. Nakonec to ale Jiří nevydržel a rozešel se s ní. Vrátili si navzájem všechny dopisy, dárky a básně, které Jiří uložil do ozdobné kazety s Mařenčiným jménem a následně kazetu odložil do posledního šuplíku svého pracovního stolu. Dlouho pak trvalo, než si našel jinou dívku.

Marie Horáková, 1918, fotoateliér Fiedler Prostějov, MGP, podsbírka LP, skupina Jiří Wolker, inv. č. 47982, kat. č. DF 32.

Miluška

Jiřího největší láskou byla Milada Nedělníková, dcera prostějovského stavitele Jana Nedělníka. Seznámili se někdy před rokem 1919. Miluška očekávala, že v Jiřím najde muže, který by byl schopen na sebe vzít závazek milostného vztahu. Sama si ale ve vztahu s Jiřím nevěřila. Stavěla se do role dívky v pozadí a Jiřího brala za dominantního muže, který měl rozhodovat. Jejich vztah netrval příliš dlouho. Z důvodu velkého věkového rozdílu se rozešli. Zůstali ale přáteli až do Jiřího smrti.

Milada Nedělníková, 1919, fotoateliér Fiedler Prostějov, MGP, podsbírka LP, skupina Jiří Wolker, inv. č. 60273, kat. č. DF 81.

Mánička

Poslední doložený vztah Jiří udržoval s Marií Koldovou. Scházeli se v Prostějově nebo v Praze asi od roku 1920. Milenecké schůzky později Marie Koldová přirovnávala k těžkým vědeckým přednáškám. Když se Jiří léčil v sanatoriu v Tatranské Poliance, vyměnil si s Máničkou několik desítek dopisů. Za celou dobu jeho pobytu v sanatoriu ho zde na jeho žádost nesměla navštívit. Bezvýsledná léčba Jiřího nakonec donutila k rozhodnutí se s Máničkou rozejít. V dopise ze dne 1. listopadu 1923

napsal: „Nemám právo žádat po Vás, abyste tak dlouho čekala. Proto Vám, miláčku, vracím volnost, a najdete-li Vy či najde-li někdo Vás, koho můžete mít ráda, mějte ho ráda!“ Čtyři roky po Jiřího smrti chodila dvakrát týdně k jeho hrobu, ale poté, co se v roce 1928 provdala za olomouckého advokáta Kubička, s tím na přání básnickovy matky Zdeny přestala. Prožila šťastný život a na Jiřího nikdy nezapomněla, i když jeho přijaté dopisy vložila během pohřbu v roce 1924 do jeho rakve.

Marie Koldová, 1927, fotoateliér Holub Prostějov, MGP, podsběrka LP, skupina Jiří Wolker, inv. č. 89528, kat. č. DF 375.

Závěrem

Jiří se během svého krátkého života seznámil s řadou dívek a žen. Někdy šlo jen o přítelkyně či náhodné známé (Elsa Schubertová, Oldřiška Šimečková, Zdenka Velechovská, Toňa Smetanová, Máša Vyhlídalová, Bedřiška Kryglová, Marie Kubíková), jindy šlo o ženy vášnivě milované či milující (Marie Horáková, Milada Nedělníková, Marie Koldová). Všechny zanechaly nesmazatelnou stopu v jeho tak krátkém životě. Dokonce ho inspirovaly k napsání básní, ve kterých vyznal svou touhu po ženě, po lásce a po naplnění svých citů (*Zamilovaný, Báseň milostná, Nevěrná*). Skutečnou lásku, která by byla tak silná, že by změnila jeho život, Jiří nikdy nepoznal. Vždy to byla jen krátká vzplanutí, třeba i k několika ženám současně, která většinou končila dříve, než se v lásku rozvinula.

Marie Horáková a Jiří Wolker, asi rok 1918
(zdroj: MGP, inv. č. 60252)

Zdroje:

Informace čerpány z textů Zdeny Wolkerové *Jiří Wolker ve vzpomínkách své matky* (1937) a z nepublikovaného rukopisu *Kruh dívek kolem Jiřího Wolker* (1949), dále ze studie Terezy Kapečové ve sborníku *Jiří Wolker: básník, co miloval život* (1900–1924) a archiválií uložených v Muzeu a galerii v Prostějově.

Mgr. Filip Gregor
(1993, Hranice)

Absolvent jednooborové historie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Od roku 2019 pracuje v Muzeu a galerii v Prostějově na pozici historik, kurátor Literárních sbírek. Zabývá se regionálními dějinami a tematikou prostějovských Židů.

Letecká nehoda Otty Hesse u Bedihoště

Petr Jirák

Na začátku prosince 1931 zahynul nedaleko od prostějovského letiště pilot. Nejednalo se o ojedinělou událost takového druhu, avšak v tomto případě zemřel mladík, jehož starší bratr Alexander Hess (*1898) se později za druhé světové války proslavil jako první velitel 310. čs. stíhací perutě RAF ve Velké Británii.

Stručné údaje o pilotovi

Otto Hess se narodil 30. března 1909 v Karlově Huti na Berounsku. Původním povoláním byl strojní zámečnický. V období od 1. října 1928 do 30. září 1930 absolvoval školu pilotů odborného dorostu letectva. Zakončil ji s celkově velmi dobrým prospěchem, vždyť skončil na sedmém místě z 51. Byl způsobilý pro funkci stíhacího pilota a přidělen k Leteckému pluku 1. T. G. Masaryka.

Vysvědčení ze září 1930 o Hessových leteckých schopnostech uvádí: „*Startuje a přistává pravidelně dobře. Při létání je klidným, houževnatým a velmi snaživým. Evoluce provádí přesně. Orientace dobrá.*“ Již v květnu 1930 byl odeslán do stíhacího výcviku a od začátku roku 1931 byl pilotem letcem. Od 23. září 1931 působil jako výpomocný instruktor vojenského leteckého učiliště v Prostějově.

Tragická nehoda v kostce

Kapitán Jan Pernikář, zástupce velitele školní letky, vydal ve středu 9. prosince 1931 rozkaz provést dva lety. První byl proveden v tříčlenném roji ve výšce 1000–500 metrů, při

*Pilot Otto Hess na portrétní fotografii
(zdroj: VUA-VHA)*

druhém letu se jednalo o volnou akrobacii v minimální výšce 500 metrů. První let proběhl hladce za účasti desátníka Hesse a četařů Josefa Flekala a Karla Krenče.

Smrt Otty Hesse nastala, když na letounu Škoda 20 (č. 104, motor Hispano Suiza) prováděl asi 1 km jiho-východně od letiště volnou akrobacii. Dělo se tak nad poli v katastru obce Bedihošť, nedaleko od zástavby této vesnice. K tragické události došlo asi ve 14:50 hodin na poli rolnice Marie Vláčilové.

Vyšetřování události

Den po tragické nehodě byli na vojenském leteckém učilišti vyslechnuti očití svědci, jejichž výsledky prováděla šestičlenná komise složená z osob z velitelství učiliště, šlo mj. o podplukovníka Jaroslava Plasse, velitele vojenského leteckého učiliště, podplukovníka Jiřího Dršatu, velitele letiště, nebo již zmíněného Jana Pernikáře, zástupce velitele školní letky.

Četař Josef Flekal, který prováděl akrobacii v jiném letounu, vypověděl mj.: „...Viděl jsem desátníka Hesse ve výšce asi 700–800 metrů, jak začíná provádět vývrtku. Klouzal jsem dále a pozoroval, jak desátník Hess ve vývrtce pokračuje a ztrácí výšku. Když už byl pod mým letounem, měl jsem dojem, že ji nevybere, protože se rychle točil a vzdálenost od země byla malá... V poslední chvíli nad zemí, zdálo se mi, že se letoun v otáčení zastavuje, avšak v příštím okamžiku letoun narazil do země. V této chvíli byl jsem já v klouzavém letu ve výšce asi 200 metrů.“

Z výpovědi desátníka Oldřicha Linhy: „Sledoval jsem letoun, když byl ve výšce asi 150 metrů. Viděl jsem, že jde o normální vývrtku k zemi. Čekal jsem, že ji vybere, avšak když se schoval již za koruny stromů lesíku u Bedihoště, tušil jsem, že se stalo neštěstí. Hlásil jsem případ rotnému Tyburcovi, který řídil start. Rotný Tyburec mi dal rozkaz, abych o tom ihned uvědomil sanitní pohotovost.“ Obdobně jako Linha vypovídal desátník Ferdinand Policar.

Četař Karel Krenč nemohl podat podrobnosti o Hessově osudném letu, poněvadž sám podle rozkazu vykonával od 14:35 do 14:45 hodin akrobatický let v prostoru nad obcemi Vrbátky a Olšany. O Hessově nehodě se dozvěděl asi deset minut po přistání. Vývrtku Hesse neviděl ani Pernikář, protože během druhých letů vykonával zalétávací lety, takže akrobacii mohl pouze letmo pozorovat ze vzduchu.

Na Hessově chování krátce před startem nezpozorovali Pernikář, Krenč ani Flekal nic zvláštního. Pernikář po-

Vrak Hessova letounu na poli u obce Bedihošť
(zdroj: VUA-VHA)

*V pozadí rozbitého Hessova letounu je k vidění silueta obce Bedihošť
(zdroj: VUA-VHA)*

važoval Hesse za odvážného pilota, jenž velmi dobře ovládal stroj Škoda 20. Voják František Novák na otázku přípravy Hessova letounu před startem odpověděl, že zásoba pohonných hmot i všechny součástky byly v pořádku. Motor šel při zkoušce dobře, což platilo i o následující zkoušce, již před letem provedl Hess.

Podle četaře Flekala bylo počasí pro akrobacii vhodné – mraky byly ve výši 800–1000 metrů a pod nimi byla na zem dobrá viditelnost. Zpráva o letecké nehodě zmiňuje úplné zatažení dešťovými mraky ve výši asi 600–1000 metrů, vítr severoseverovýchodní o síle 19–26 km za hodinu, viditelnost 10–15 km. Podle stejné zprávy zahájil Hess provádění vývrtky ve výšce asi 800 metrů, levotočivá vývrtka probíhala normálně, ale z neznámých příčin ji pilot nevybral zavčas. Podle svědeckých výpovědí byl točivý pohyb ve vývrtce zastaven těsně nad zemí, ale kvůli nedostatku výšky letoun narazil přední částí o zem.

Přední část letounu byla úplně zdemolována, motor a vrtule hluboko zaraženy do země, podvozek včetně kol zcela rozbit, křídla roztržena, přístroje a armatura demolovány. Letoun zůstal ležet přídí hluboce zarytou do země, trup byl přeražen za pilotovým sedadlem. Mrtvola letce seděla v havarovaném letounu. Při nárazu byl poškozen i padák, který nebyl použit. Podle novináře z deníku *Pozor* (15. 12. 1931) utrpěla vojenská správa rozbitím letadla škodu ve výši 300 tisíc korun (tehdy šlo o značně vysokou sumu, pozn. autora).

Podrobnosti o Hessově skonu

O nálezu mrtvého pilota podrobněji vypovídal desátník Oldřich Linha: „*Utíkal jsem k sanitnímu autu, řidič okamžitě uvedl do chodu motor a odjeli jsme – já, voják zdravotní pohotovosti a desátník Policar k místu nehody. Po příchodu k letounu byly u něho čtyři civilní osoby, které však dosud nic nepodnikly. Viděli*

jsme, že desátník Hess sedí v sedadle v havarovaném letounu... Protože jsme neměli jistotu, zda desátník Hess je úplně mrtev, chtěli jsme mu rychle poskytnout lékařskou pomoc, a proto jsme jej ze sedadla vyjmuli a položili na připravená nosítka... Odnесли jsme jej do sanitního auta a odvezli do kasáren VLÚ.“

Žádný zázrak se však nestal, o čemž svědčí zjištění vojenského lékaře MUDr. Jana Novotného. Na Hessově těle šéflékař učiliště totiž našel mnoho tržných ran a zlomenin, mj. tržné rány čela, brady a horního rtu, roztržení v celém rozsahu horní čelisti vpravo, zlomeniny obou holenních kostí i stehenních kostí. Ke smrti došlo okamžitě po pádu následkem vykrvácení z porušených velkých mozkových tepen. Vzhledem k jasné příčině smrti vojenský lékař nedoporučoval provádět pitvu.

Pohřeb pilota Otty Hesse se podle parte, uloženého ve spisu o nehodě, konal 12. prosince 1931 v Praze (z kaple divizní nemocnice 1), ačkoliv noviny *Pozor* uvedly, že se pohřeb uskutečnil ve vší tichosti v pátek 11. prosince 1931 v Prostějově. Dne 1. ledna 1932 byl Otto Hess (in memoriam) jmenován polním pilotem letcem.

Letecká tragédie v dobovém tisku

Již 10. prosince 1931 zveřejnil noticku o události *Pozor* a dalšího dne *Hlasy z Hané*. Obě tištěná média ovšem uvedla, že se Hess zřítíl už v 10:10 hodin, nikoliv těsně před třetí odpolední hodinou. Po několika dnech se novináři k leteckému neštěstí vrátili, přičemž přinesli nejen podrobnější informace, nýbrž také značnou dávku rozhořčení. Dokládají to články „Podrobnosti k leteckému neštěstí u Prostějova“ (*Moravský večerník*, 14. 12. 1931)

nebo „Leteč, který hazardoval životem“ (*Pozor*, 15. 12. 1931).

Ve druhém článku se např. uvádí: „...neštěstí se nestalo u Bedihoště, nýbrž u obce Václavovice, ne v 10.10, nýbrž ve 14.50. Zajímavé je, že velitelství leteckého učiliště v Prostějově odepřelo redakcím podati bližší zprávu o příčině neštěstí. Je zatím zjištěno, že odvážnost polního pilota, letce desátníka 22letého Otto Hessa z Prahy, který byl vojenskému leteckému učilišti v Prostějově přidělen od 1. leteckého pluku na výpomoc, byla až hazardní a že mu byl podobný konec důstojníky letectví prorokován. Zpráva o jeho smrti vlastně nikoho na letišti nepřekvapila, neboť byla připočtena lehkovážnosti mladého muže... Pohřeb zabitého desátníka konal se v pátek dopoledne, ve vší tichosti, což je v Prostějově poprvé a nebyli na pohřeb zváni žádní zástupci úřadů či četnictva, což všeobecně překvapilo a zarazilo...“

Nevíme, proč byly noviny špatně informovány o době tragédie, k níž skutečně došlo skoro o pět hodin později. Označení místa nehody bylo

nás velmi zajímá, ale k tomu se vrátíme také v nejbližší době, až budou praktikovány určité pokyny v této věci.

Letecké neštěstí u Prostějova. Ve středu prováděl pilot desátník Otto Hess z vojenského let. učiliště v Prostějově nad prostějovským letištěm a okolím vzdušnou akrobacií na let. Š 20.104. Asi v 10 hod. 10 min. byl nad Bedihoštěm. Přesl právě do vývrtky, nemohl ji však už vybrat a letoun se zřítíl k zemi. Nešťastný letec se při pádu zabil, letadlo je úplně roztrženo. Na místo neštěstí, které je asi 200 m za Bedihoštěm, dostavila se komise, aby zjistila, co bylo příčinou tragédie.

Lékařské přednasky, pořádané Měst. osvětov. sborem a Klubem přírodovědeckým v nově měst. odborné škole pro žensk. povolání na Vápenici, těší se neobvyklému zájmu obecnosti. V pá-

*Hlasy z Hané 11. 12. 1931
(zdroj: Digitální knihovna, Kramerius)*

Nádvuří leteckého učiliště v Prostějově, 1929
(zdroj: geocaching.com)

však i v notickách uvedeno správně, poněvadž Václavovice, založené v roce 1784 jako familiantská osada, už tenkrát byly (a pořád jsou) nedílnou součástí obce Bedihošť, např. od roku 1850 měly Bedihošť a Václavovice vždy stejného starostu, respektive předsedu místního národního výboru. Václavovice neměly ani vlastní katastr – Hessova nehoda se stala v katastrálním území Bedihošť.

Těžko dnes říct, do jaké míry byly pravdivé údaje o Hessově lehkostnosti apod. Pokud by měli autoři

novinových článků z 14. a 15. prosince 1931 pravdu, potom by vojenská zpráva o vyšetřování letecké tragédie záměrně neobsahovala podstatný údaj o pilotově povaze. Jako letecký laik si dovoluji poznamenat, že provádění letecké akrobacie snad nemůže

být nikdy zcela bezpečnou záležitostí. Dne 9. prosince 1931 zemřel u Bedihoště pilot, jenž se podobně jako jeho starší bratr a mnozí jiní čeští letci mohl stát za druhé světové války hrdinou leteckých bojů proti Němcům.

Zdroj:

Údaje byly čerpány z Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze (fond MNO, III. odbor letecký, karton 13 305) a z dobového tisku (blíže v textu).

Mgr. Petr Jiráček
(1980, Prostějov)

Absolvent archivnictví na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, od roku 2008 pracuje jako archivář Státního okresního archivu Píseck. Zabývá se především dějinami 20. století, nejvíce tematikou protinacistického odboje, dále také různými zajímavostmi z historie střední Moravy.

Osvobození Konice na dobových fotografiích

Tomáš Cydlík

V květnu letošního roku jsme si připomněli významné výročí 80 let od konce druhé světové války, jednoho z nejtemnějších období moderních dějin. Tento milník nám dává příležitost nejen k zamyšlení nad oběťmi, hrdinstvím a důsledky konfliktu, ale také k připomenutí událostí, které se odehrály v našich městech a regionech. Pojďme si tuto historickou událost přiblížit na příkladu několika dokumentárních fo-

tografií z města Konice, které tvoří přirozené centrum severozápadní části okresu Prostějov. Díky dochovaným snímkům můžeme nahlédnout do minulosti a připomenout si atmosféru těchto událostí prostřednictvím autentických obrazů. Doufáme, že tento pohled do minulosti vám poskytne inspiraci a zamyšlení nad významem míru, který dnes mnohdy považujeme za samozřejmost.

Pouhých několik dnů před koncem druhé světové války dopadly v neděli 29. dubna 1945 na Konici čtyři letecké pumy. Bomby explodovaly v blízkosti místní sokolovny a výbuch poškodil bezprostřední okolí. Celá událost zanechala neblahé následky na psychice místních obyvatel, mezi kterými se šířil strach a nejistota. Na dochované fotografii jsou zachyceny následné odklízecí práce. V pozadí snímku se rýsuje budova sokolovny.

Na přelomu dubna a května 1945 procházely Konicí početné německé jednotky, které směřovaly na západ před postupujícími vojsky Rudé armády. Městem proudily pěší i motorizované kolony, často v dezorganizovaném stavu, doprovázené civilisty a raněnými. Tento pohyb byl součástí rozsáhlého ústupu německých sil z východní fronty. Pro místní obyvatele to byly dny napětí a obav – nevědělo se, jak se budou ustupující jednotky chovat, zda nepropukne chaos, nebo dokonce boj.

Ustupující německé jednotky v obavách ze sovětského zajetí směřovaly na západ s cílem dosáhnout americké linie, kde očekávaly mírnější zacházení.

Ustupující německé jednotky využívaly v Konici cestu vedoucí pod železničním mostem. Odtud směřovaly dále ke Skřipovu a Runárovu – obcím, které tehdy tvořily součást německojazyčného ostrůvku soustředěného kolem Brodku u Konice. Tato oblast, s převážně německým obyvatelstvem, nabízela útočiště i přirozený koridor pro ústup na západ. Samotné železniční transporty byly zastaveny k ránu 8. května. Na nádraží v Konici zůstal stát jen poslední vlak naplněný municí, který se německý důstojník naštěstí rozhodl neodpálit.

První jednotky Rudé armády dorazily do Konice 9. května 1945 v dopoledních hodinách. Osvobozující vojáci přijeli směrem od Štarnova a Žavadičky. Podle dobových zpráv „jásot lidu nebral konce“.

Shromáždění obyvatelé vojáky Rudé armády nadšeně vítali na konickém náměstí. Jejich příchod znamenal definitivní konec nacistické nadvlády a začátek nové etapy v poválečných dějinách.

Sovětské vojáky na náměstí v Konici bezprostředně po osvobození.

Některé sovětské jednotky zůstaly v Konici ještě několik dní po osvobození, aby zde zajistily klid a pořádek. Ostatní oddíly pokračovaly dále směrem na západ v rámci závěrečné fáze vojenských operací a pronásledování ustupujících zbytků německých vojsk.

Při průjezdu osvobozeneckých vojsk přes Konici vlály na budovách prapory a trikolóry, symbolizující vítězství a svobodu.

Ještě 9. května odpoledne byla v Konici ustanovena Národní garda, která měla za úkol zajistit místní pořádek a bezpečnost v náročném období poválečné obnovy.

Formování a seřazení členů Národní gardy v Konici, kteří se sešli na náměstí, aby vyjádřili svou připravenost chránit místní pořádek a bezpečnost. V čele Národní gardy stanul ředitel měšťanské školy Karel Schmidt Mayer.

*Pochod nově zřízené Národní gardy
na náměstí v Konici.*

*Část Národní gardy byla vyslána do
obcí sousedního německého
jazykového ostrůvku, kde byla
pověřena úkolem udržovat pořádek
a zajistit klid v této oblasti během
poválečného období.*

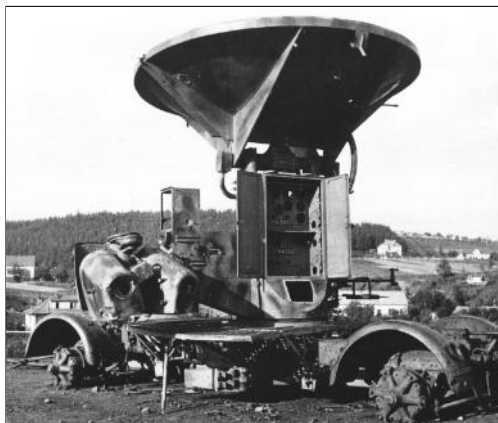
*Zničená německá vojenská technika
na konickém náměstí jako pozůstatek
nedávného německého úprku.*

Již 9. května 1945 se v odpoledních hodinách konala na konickém náměstí spontánní slavnostní veselice, během níž místní obyvatelé zpívali české písně, a vyjadřovali tak radost z konce války a návratu svobody.

Pohled na konické náměstí krátce po přejezdu hlavní části sovětských osvobozeneckých jednotek.

Zničená německá vojenská technika byla následně soustředěna a vystavena v prostoru za konickým nádražím.

*Ukázka munice zanechané
ustupujícími německými vojáky,
která připomíná dramatické chvíle
konce války.*

*V neděli 13. května 1945 se na
konickém náměstí uskutečnilo
shromáždění občanů, na kterém
proběhly oslavy osvobození.*

Všechny fotografie použité v článku pochází z fondů Státního okresního archivu Prostějov.

Mgr. Tomáš Cydlík
(1974, Prostějov)

Absolvent oboru historie-muzeologie na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě. Od roku 2000 působí ve Státním okresním archivu Prostějov. Zajímá se o regionální dějiny se zaměřením na fenomén kultury.

Pohled do historie Městské policie v Prostějově a jejích předchůdců

Libor Šebestík

*Městské stráže bývalého Československa měly na svátečních kloboucích kohoutí péra, proto se jim říkalo "chocholati", 1910
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

Obce a města byly vždy významným samosprávným prvkem státního zřízení a představovaly základní správní stupeň. S tím úzce souvisí i historický pohled na ochranu osob a majetku na komunální úrovni, na území obcí a měst. Vzhledem k přerušení kontinuity demokratického státu, narušení samosprávy obcí a měst centrálním řízením, je pro většinu občanů minulost městských a obecních policí téměř neznámá.

V průběhu historických období jako všechny policejní složky procházely i obecní ozbrojené sbory vývojem, který do jisté míry kopíroval uspořádání státu (jak na centrální, tak na lokální úrovni) a jeho politickou situaci.

Komunální sbory za dob monarchie

Městské a obecní policie působily již v období Habsburské monarchie. Na vývoj veškerých ozbrojených složek, především v 19. století, měla vliv zejména třicetiletá válka. Postupně se začaly objevovat specializované bezpečnostní sbory, ať už s regionální působností nebo pro celou tehdejší monarchii. Do roku 1852 neexistoval jednotný správní systém policie ani jejího dozoru. Důležitým milníkem byl právě rok 1852, kdy byl za vlády Františka Josefa I. obnoven Nejvyšší policejní úřad (roku 1859 byl přejmenován na policejní ministerstvo). Tento úřad měl na starosti veškerou činnost policie

a část činnosti četnictva. Dále měl za úkol kontrolovat pohyb cizinců, vydávání časopisů, otevírání knihoven apod. Tyto pravomoci byly přeneseny z ministerstva vnitra.

Od roku 1860, v období po pádu Bachova absolutismu (1851–1859), docházelo pomalu k odstranění vojenského vlivu ve sborech (tzv. Vojenský policejní strážní sbor byl nahrazen civilními bezpečnostními složkami). Došlo k výrazné reorganizaci a k rozdělení policejního sboru na státní, městskou či obecní policii. Státní policie se zaměřovala na činnost ve větších městech, obecní policie v menších a méně významných městech. Obecní policie působila paralelně s orgány četnictva a policie jako jakási doplňková služba zaměřená na místní záležitosti konkrétní obce.

Právní základ obecní policie založil zákon č. 18/1862 ř. z., který zakotvil možnost zastupitelstva obce vydávat v mezích zákonů nařízení týkající se místní policie s působností na teritorium dané obce. Starosta měl „držeti ruku nad policií místní“, a to ve všech věcech kromě těch, které byl zákonem přikázány státním orgánům. Na tuto činnost dožíral okresní úřad a vláda byla oprávněna kdykoliv místní policii obcím odejmout a zajišťovat bezpečnost občanů svými orgány.

Zřízení a financování místního policejního sboru bylo realizováno z prostředků obce, jež rovněž stanovovala výstroj, výzbroj a úkoly tohoto sboru, při jejichž plnění byl sbor podřízen starostovi obce. Při výkonu služby se členové sboru řídili zejména předpisy platnými pro četnictvo, které byly zpracovány ve služebních řádech sborů jednotlivých obcí lišících se podle místních specifik.

*Strážník na nám. TGM, 1940,
v pozadí důstojníci německé armády
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

1918, 1948 ...

Městské a obecní policie působily i po vzniku Československé republiky v roce 1918 až do roku 1939 v podstatě bez zásadních změn.

Příchodem fašistické okupace v roce 1939 (a následně ukotvením komunistického totalitního režimu po roce 1948) byla kontinuita těchto samosprávných sborů narušena. Německé protektorátní správní úřady chtěly cíleně tyto komunální sbory během okupace zrušit, aby veškeré ozbrojené složky měly pod svou kontrolou. Německému protektorátu vadila nezávislost těchto složek na centrálním řízení a malé možnosti

ovlivňování bezpečnostní situace na komunální úrovni v rámci místní politické situace. V roce 1942 v rámci první reorganizace policie byla protektorátní organizace přizpůsobena německým strukturám.

Po přijetí zákona o národní bezpečnosti č. 149/1947 Sb. ze dne 11. července 1947 došlo k převzetí bývalé městské policie do svazku SNB. Do vlastnictví státu bylo odevzdáno veškeré vybavení městské policie a v záležitostech ostatních požadavků místního velitelství SNB a MNV rozhodly, že neúměrné požadavky na úhrady provozních nákladů budou s odkazem na ustanovení zákona o národní bezpečnosti odmítnuty.

Některé povinnosti městské stráže (dříve místní policie) přešly automaticky na SNB – Veřejnou bezpečnost, jiné na hasiče, další na údržbu silnic. Zůstávalo však dost problémů, které

najednou neřešil nikdo. Tohle vakuum trvalo až do roku 1964.

V této situaci se zřizuje Městská inspekce veřejného pořádku. „Šedý mor“ – tak jsme si zvykli tuto službu nazývat. O veřejný pořádek v ulicích se přesto nikdo nezajímal v takové míře, jak by bylo potřeba.

Po sametové revoluci

Po roce 1990 se v některých městech a obcích objevili muži i ženy v uniformách s označením MĚSTSKÁ nebo OBECNÍ POLICIE. Nejednalo se o žádnou převratnou změnu, byl to spíše návrat k historickým kořenům – Stráže bezpečnosti (jak se tehdejší komunální sbory nazývaly) existovaly do roku 1947, kdy postupně splynuly se socialistickou bezpečnostní složkou – Sborem národní bezpečnosti. Výstroj a výzbroj byly převedeny k tomuto sboru.

*Prostějovští strážníci Krenč, Pekárek, Průša, Kovář, Zdražil, X, 1937
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

*Strážník Josef Šenk řídí křižovatku na
Pernštýnském nám., okolo roku 1933
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

Komunální sbory existovaly pod různými názvy a řídily se pracovním programem vymezeným již dávno v minulosti.

Česká národní rada zákonem č. 553/1991 Sb. dala možnost zastupitelstvům obcí a měst zřizovat obecní (městskou) policii. Někteří lidé se domnívali, že města si vytvářejí svoje ozbrojené komunální sbory, které se jeví, po čtyřiceti letech jednotné ozbrojené složky SNB, jako nadbytečné. Ze schválené zákonné normy bylo jasné, že nešlo o vytváření alternativní bezpečnostní složky, ale o zajišťování záležitostí veřejného pořádku na komunální úrovni.

Předchůdci Městské policie v Prostějově

Předchůdce, komunální policejní složky města Prostějova, lze najít v mi-

nulosti už v roce 1862. Se změnami státního uspořádání docházelo i u této složky k organizačním změnám. Významným mezníkem byl vznik Československé republiky v roce 1918. V této době byl ve funkci tzv. policejního radního František Neuman. Kvůli nárůstu trestných činů ve městě po roce 1918 navrhl zřídit v rámci městské policie detektivní službu, aby strážníci mohli sloužit v civilním oděvu. V roce 1919 zřídila městská policie tzv. Album zločinců. Správě alba se věnoval Antonín Vrtal se strážníkem Aloisem Bartkem. Aby mohla vzniknout kartotéka zadržených zločinců, požádalo vedení městské policie o vlastní stabilní fotografický aparát. Tomuto požadavku městská rada vyhověla.

Strážníci a policisté jsou ve službě vždy vystaveni zvýšenému riziku. V tehdejší době strážníci neměli žádné střelné zbraně při výkonu služby, a tak, když se při jednom ze zásahů dostali pod palbu pachatelů, došlo k úmrtí zasahujícího strážníka. Policejní muštvo proto zažádalo městskou radu o vyzbrojení zbraněmi vhodnými pro výkon služby ve městě. Městská rada žádost schválila.

V roce 1920 nastoupil do funkce nový policejní radní Petr Solfronk. Chtěl zřídit tzv. tajnou policii (v civilu) po vzoru jiných měst, aby se zabývala výhradně vyšetřováním trestných činů, pomocníkem měl být i služební pes. Neutěšená finanční situace města však nedovolila tuto myšlenku realizovat.

Město Prostějov dbalo i na reprezentativní vzhled svých zaměstnanců v policejních službách. Již v roce 1909 vyjednálo u tehdejšího Moravského místodržitelství v Brně zavedení nových uniforem pro prostějovské strážníky. Součástí stejnokroje byla i šavle, jejíž

*Strážníci naší městské policie v prostějovských barvách, asi rok 1996
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

podoba se stala na dlouhá léta předmětem sporu.

Městská policie Prostějov

Městská policie v Prostějově vznikla v září 1991, i když v té době nebyla jasně daná zákonná úprava. První strážníci nastoupili 1. srpna a jejich první oficiální hlídková služba proběhla na zářijových Hanáckých slavnostech. Prvním ředitelem (velitelem) Městské policie Prostějov byl Ing. Vítězslav Procházka.

Zřízení Městské policie umožnil až zákon 553/1991 Sb. Městská policie Prostějov pak byla zřízena k 1. dubnu 1992 vyhláškou č. 10, kterou schválilo městské zastupitelstvo. Do té doby

sice nesla označení Městská policie, ale plnila úkoly pořádkové služby.

Návrháři z Oděvního průmyslu Prostějov spolupracovali na navrhování výstroje strážníků. Jako jedna z barev pro košile byla navržena žlutá. Z dnešního pohledu se může tento záměr jevit jako kuriózní, ale barvy (černá a žlutá) vycházely z městského znaku. Uniformy byly vyrobeny pro prvních devět strážníků, kteří měli historicky první službu po roce 1989 na Hanáckých slavnostech v Prostějově. Zajímavostí je, že místní policie (Corpo di Polizia Civile) v San Marinu, oficiálně Republiky San Marino, nosí jako součást uniformy žluté košile.

Jako zbraně byly v roce 1991 vybrány revolvery značky Taurus 38S a Magnum, které se později (2016) vyměnily za pistole značky Glock ráže 9 mm.

Městská policie sídlila stejně jako dnes v Havlíčkově ulici č. 4, v budově, která od počátku vyhovovala potřebám

*Operační středisko prostějovské městské policie, 2016
(zdroj: archiv MP Prostějov)*

městské policie z hlediska svého umístění. Vzhledem k velmi špatnému stavu objektu však byla nutná jeho celková rekonstrukce. Tu nebylo možné provádět za plného provozu, a proto byla městská policie přemístěna na dobu jednoho roku do Školní ulice č. 4.

Do 1. června 1993 pracovali strážníci městské policie ve dvousměnném provozu a od tohoto data je zajištěn nepřetržitý provoz služeb. Strážníci plní svoje úkoly ve dvanáctihodinových službách a ve čtyřech směnách. Strážníci hlídkové služby bdí 24 hodin denně nad dodržováním veřejného pořádku v celém městě. Na základě dohody s ředitelem Policie České republiky, okresního ředitelství Prostějov, bylo od března 1994 zabezpečeno nepřetržitě hlídkování v centru města.

K posílení preventivní funkce přispívá i Informační středisko prevence kriminality, jehož provoz byl zahájen začátkem roku 2002.

1. září 2006 byla zahájena činnost okrskové služby. Město bylo rozděleno

na osm okrsků. Každý okrskek má na starost jeden strážník s přiděleným mobilním telefonem, na který jej mohou občané kontaktovat. V současné době slouží 10 okrskových strážníků.

Strážníci obecních a městských policií bývají vnímáni především jako řešitelé dopravních přestupků, zejména tzv. „botiček“, případně drobných přestupků proti veřejnému pořádku. Jejich náplní je ovšem i široká činnost na úseku veřejného pořádku a také ochrana osob a majetku občanů. Současnost městské policie je aktuálně svázána s digitalizací veřejné správy, technickými možnostmi kamerových systémů. Strážníci se bez „smart zařízení“ již neobejdou ani na ulici při hlídkové činnosti.

Článek čerpá z autorovy publikace „25 let. Městská policie Prostějov“, kterou v roce 2016 vydalo Statutární město Prostějov (ISBN 978-80-7326-274-7). Zde naleznete širší informace včetně např. podrobně pojednaného tématu uniforem a jejich vývoje.

Dramatičnost průběhu některých hlídek dokládá řada příběhů. Vybíráme příběh sice už starší, ale vzhledem k (ne)bezpečnosti současného světa stále aktuální:

STŘELBA v centru města

18. listopadu roku 1999 je na uvedenou roční dobu v Prostějově poměrně teplé počasí. Na **náměstí T. G. Masaryka** vykonává hlídka strážníků od **13. hodiny** pěší pochůzkovou službu. Když se blíží jejich vystřídání na stanovišti, které je plánováno na 15.00, uslyší zoufalé volání z prostoru **Pernštýnského náměstí**, ozývají se zde hlasité výkřiky „*zloděj, chyťte zloděje, chyťte ho!*“.

Strážníci se rychle přiblíží k místu volání na chodníku před **lékárnou Nový dům**, a vidí běžícího muže, který pevně svírá v jedné ruce tašku černé barvy a ve druhé ruce pistoli. Muž běží po chodníku podél domů na **náměstí T. G. Masaryka** směrem k **Prioru**. Hlídka se rozhodne muže pronásledovat. Když se k němu přibližují tak, aby je mohl slyšet, vyzývají muže zákonnou výzvou: „*Jménem zákona, stůj!*“, kterou pak několikrát opakují.

Pronásledovaný muž na tyto výzvy nereaguje, naopak se snaží hlídce uniknout. Po několika metrech, zhruba na úrovni **Morové sloupu**, se zastaví, otočí a namíří na strážníky zbraň. Scéna vypadá jako vystřižená z nějakého akčního filmu a někteří kolemjdoucí se skutečně domnívají, že se zde natáčí film. Zbraň v mužově ruce však není atrapa.

Pronásledující strážníci se najednou zastavují (přihlízející nechápu

proč) a lehají si na zem. Na náměstí je v těchto hodinách hodně lidí, a tak nepřichází použití střelné zbraně v úvahu. Když muž vidí, že se strážníci zastavili, opět se rozbíhá a jeho kroky směřují k podchodu na **Kostelní ulici**, při běhu se ještě několikrát otáčí a míří zbraní na strážníky, i on si však uvědomuje závažnost situace a nevystřelí. Strážníci se opět zastavují a pokoušejí se skrýt se za překážky v ulici, opětovně muže vyzývají: „*Jménem zákona, stůj, nebo střelím!*“ Muž nereaguje a pokračuje v běhu směrem k **podchodu u muzea**. V tomto prostoru se nečekaně srazí se ženou tlačící dětský kočárek. Vyděšenou ženu odhazuje, táhne kočárek za sebou a používá jej jako štít, přičemž střídavě míří zbraní na strážníky a do kočárku na dítě. Strážníci se v podchodu kryjí proti možné střelbě za hrany pilířů podchodu. Proti muži je opět použita slovní výzva „*pusť kočárek a odhod zbraň!*“.

Konečně muž kočárek pouští (zřejmě mu byl na obtíž), ale běží dál, neustále se otáčí a míří na strážníky. Je jasné, že jeho útěk směřuje k **IPB** (dnešnímu Finančnímu úřadu), honička nekončí. V prostoru mezi tržnicí a kostelem se ukrývá za zaparkovaná auta a míří na strážníky zbraní. Ti také využívají ke krytí zde stojící vozidla a vyzývají

pachatele: „*Jménem zákona, stůj, nebo střelím!*“, na což muž nereaguje a pokračuje v útěku k **IPB** se strážníky v patách. Když se k němu strážníci přibližují asi na vzdálenost 5–10 metrů, pokouší zbraň schovat do tašky, a tak už nevěnuje pozornost okolí. V tomto okamžiku se na něj vrhá neznámý občan jedoucí na kole a přiráží ho k prodejnímu stolku umístěnému na **tržnici** na úrovni vchodu do **IPB**. Při tomto statečném zákroku dochází pravděpodobně k náhodnému výstřelu ze zbraně pronásledovaného muže.

K zápasícím mužům dobíhají strážníci, odebírají pachateli zbraň a po krátké potyčce mu nasazují pouta, kontrolují, zda u sebe nemá další zbraň. Na místě pomáhají i přivolání příslušníci **Policie ČR Prostějov**. U muže je ještě nalezen kuchyňský nůž, který je mu hlídkou odebrán. Po odzbrojení a zadržení pachatele je zjištěno, že statečný občan, který pomohl osobu zadržet, je zraněn, pravděpodobně výstřelem. Na místo zákroku je přivolána záchranná služba a případ předán Policii ČR k vyšetřování. Muž je hlídkou strážníků odvezen na Policii ČR i se svým lupem.

S ohledem na pohyb ozbrojeného pachatele po **náměstí T. G. Masaryka** je štěstí, že se celá událost obešla bez vážnějšího zranění.

PhDr. Bc. Libor Šebestík, MBA
(1967, Prostějov)

Absolvent oboru správní činnost na PdF UP v Olomouci a Policejní akademie ČR v Praze. V roce 2025 získal profesní titul MBA na Institutu forenzních věd a bezpečnostních studií. Zakládající člen novodobé MP Prostějov. Od roku 1996 působil jako zástupce ředitele MP Prostějov, od roku 2021 je jejím ředitelem. Zajímá se o policejní problematiku, historii a letectví a moderní technologie.

Kralický háj a Josef Vrla

Michaela Kokojanová

„Kralický háj“ – označení autobusové zastávky u silnice obkružující Prostějov na východní straně mne kdysi pořádně zaskočilo. Kralice na Hané sice na dohled, ale co ten kýžený les? Pověstný drápek zapuštěn – a s běžícími lety se postupně rozrůstá a bytní nečekaně různorodá, zajímavá mozaika poznatků.* Minimálně ve třech střípcích figuruje jméno Josefa Vrlý, osobnosti, kterou připomněly minulé Řádky.

Od háje u Kralic ke Kralickému Háji

Pokud o takovém lese taky nemáte ani tušení (nebo jen tušení velmi matné), nabízíme úvodem alespoň základní fakta: Kralický háj zřejmě patřil k přetrvávajícím přirozeným lesním společenstvům lemujícím toky řek, v tomto případě tok Valové. V posledních letech se ukazuje, jak se starší badatelé mylili, když území mezi Kralicemi a Prostějovem prohlašovali za mokřad vylučující stálější osídlení. Opak je pravdou: oblast náleží minimálně osm tisíc let mezi nepřetržitě osídlované. Lze tvrdit, že už od pravěku patřila k systematicky „odpřírodnovaným“, bohužel postupně se vzrůstající intenzitou a agresivitou.

První určitou známou písemnou zmínku o Háji zůstavil roku 1375 markrabí Jošt, když se rozhodl udělením privilegia ocenit věrnost

Markrabě Jošt Moravský, též Lucemburský,
na miniatuře z Gelnhäusenova kodexu
(zdroj: Wikipedie)

kralických poddaných za bojů moravských Lucemburků. Rozsah nadání vymezil jako „les mezi Čechůvkami, Trpenovicemi, Vrahovicemi a Rakůskami“ a obdařil jím rovným dílem všechny obyvatele obce, chudé i bohaté,

*Poznámka: Poznátky k Háji doby historické nabyté do té doby autorka shrnula do řeči vázané v příspěvku „Od háje u Kralic ke Kralickému Háji“. In *Alis volat Propriis. Sborník příspěvků k životnímu jubileu Ludmily Sulítkové*. Ed. Hana Jordánková. Statutární město Brno, Archiv města Brna, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Zemský archiv v Opavě, Brno 2016, 690 s.; s. 514–548. Novější zjištění doufají ve svou příležitost v „šuplíku“.

a to – jak jinak – za pravidelný roční poplatek. Kraličtí výsadu považovali právem za jednu ze svých nejdůležitějších svobod, a nejen z prestižních důvodů. Užitek ze dřeva a píce pro dobytek zaujímaly mezi ekonomickými položkami obce i jednotlivců čelnou pozici.

S historickými proměnami bytí krajiny neobeznámeného překvapí, možná až zaskočí, jak výrazně tvář a fungování lesa a jeho okolí pozměňoval společenský a hospodářský vývoj. Opakovaná, často radikální změna lokálního klimatu zřejmě nepředstavovala výjimku. Co do využívání se rýsují zhruba dvě údobí – čistě lesní trvající zhruba čtyři století a kratší perioda, s trochou nadsázky dnešní terminologií „les s rozšířenou působností“, rázně uťatá rokem 1914.

Vratislav z Pernštejna (1530–1582)
v řádovém rouchu Zlatého rouna,
70. léta 16. století, nizozemský malíř
(zdroj: Wikipedie)

Ve starším údobí, hlavně od 15. do 17. století, podobu lokality výrazně ovlivnila éra budování rybníků – vzniklo jich zde postupně šest, možná sedm. Pozoruhodný, ale bohužel jen krátce trvající hospodářský podnik hostil háj díky Vratislavovi z Pernštejna řečenému Bohatý či Nádherymilovný. Pán, předem příslibiv zachovat dosavadní práva poddaných a nepřipustit škody ze strany chované zvěře, zde zřídil roku 1577 oboru pro chov bažantů, srn a daňků. Ač doplatila již na zmar třicetileté války, stopy ohrazení a provozních objektů archeologové odkryli ještě při nedávném záchranném výzkumu. Obvyklému užitku obce však háj sloužil nadále. Svědčí o tom despekt v dobových popisech stavu porostů: „silvam seu rubetum“ (doslova les nebo spíše ostružiní, 1375), „háj seční“ (dnešní terminologií pařezina, 16. století), „Gemeindwäldchen“ (obecní lesíček, 1839).

S postupujícím rozvojem hospodaření a proměnami životního stylu se však od konce 18. století začalo postavení Háje a hlavně jeho okolí nápadně a notně proměňovat. Od původních charakteristik lokality „prales – lužní les – privilegovaný obecní les – les s rybníky – les s rybníky a oborou“ přes „les s polem“ spěl vývoj do údobí „samota k bydlení i podnikání – rekreační a oddychová zóna – pronikání provozů obtěžujících v souvislé zástavbě“. Joštovo privilegium však stále patřilo ke ctěným, strážným a respektovaným (a to víceméně i ze strany všech dosavadních vrchností).

Až roku 1848 nově nabytá svoboda poddaných přivedla část podílníků k myšlence vydatně podporované nejasnostmi v úředních nařízeních: „Kdo zaváhá ...“ a urychleně svůj podíl

*Samota Hraza, bývalý hostinec
(zdroj: Hradý.cz, Ivo Roze Kolchar)*

začali kácet. Majitel velkostatku neprováhal ani chvilku a „svoje“ proměnil v pole neprodleně.

Nekoordinované řádění přečkalo údajně cca 200 listnatých stromů. Ve zbytku lesa prý ale ani pak nechyběly statné duby, buky, jasany, javory, lípy, osiky a olše, zasahoval minimálně do dnešních tratí U Hráze, Na Hrázi, U Háje, Okluk a Padělky. Nadále se těšil velké oblibě, zvláště u Prostějovanů, pro něž tehdy představoval jednu z mála zón v bezprostředním okolí města, skýtajících prostor pro krátkodobou rekreaci v přírodě.

... a štamgast Josef Vrla

Právě v tomto čase bychom se zde potkávali s Josefem Vrlou.

Jeho srdnaté vystoupení na Prvního máje 1890 dostatečně podal výše zmíněný příspěvek (*Řádky PRO vás* 5, prosinec 2024, článek Petra Sokola – pozn. red.). Bloudění stránkami dobového tisku však upozorňuje i na další, komornější a neméně sympatické vazby „tribuna lidu“ k těmto místům. Pamětníci dali k dobrému, že sem s přáteli mířival každý den po obědě „za každého počasí ... ať pršelo nebo sníh padal, ať mrzlo a fičel mrazivý, zimní vítr“. A stejně jako rozrůstající se „obec návštěvnická“, též on vděčně přijímal pohostinnou nabídku objektů na samotě Hraza (její poslední zbytky najdete při cestě z Prostějova do Kralic ještě dnes).

*Josef Vrla
(zdroj: SOKA Prostějov)*

Přímo proti staletému vodnímu mlýnu u mostku přes Valovou zvala k návštěvě hospoda v rozlehlé lesní zahradě, zvaná Panská. Nabízela nečekaně širokou škálu požitků různého druhu. Tehdejší nájemce objektu pan Růžička, praporečník prostějovského Sokola, nenaléval hostům jen „znamenitě kvasnicové pivo v dřevěných vysmolených korbelech, opatřených buď obyčejnými, plechovým obručemi, nebo žlutými mosaznými“, čepované „z velmi dobrého, správného sklepa“. Nescházelo ani něco k zakousnutí – ryby, tvarůžky; vděčný pamětník ještě po letech barvitě a s citem zavzpomínal na „znamenitý domácí chléb, krajíc jako noha, tlustě namazaný máslem neboli putrou, za dva krejcare“. Dvě nekryté kužely, jednu houpáčku, jednu hrazdu a bradla v zahradě

pokládal týž návštěvník za zábavu určenou jen „mladým mužům“. Přítomnost děvčat tehdy zřejmě byla myslitelná jen v tanečním sále v hostinci. Ale poslechnout si harmonikáře či sledovat kejkle potulných komediantů, když sem zabloudili, snad směla rovněž.

Jednoho nepochybně co do počasí příjemného jarního dne „v letech osmdesátých“ se stal Vrla pozorovatelem, později i participantem jedné výukové novinky. Sice již oficiálně povolené, ale ještě praktizované jen z „horlivosti v povolání, mimo vyučovací dobu ... poučné vycházky s dětmi školními do přírody“. Takovou připravili a realizovali učitel a učitelka pro žákyně dvou ze tříd prostějovské dívčí české školy.

Akce začala netradičně. Na náměstí se aktéři vycházky připojili ke zvědavcům, sledujícím napjatě mladého zdatného řemeslníka, který naposledy šplhal ke kříži na samém vrcholu kostelní věže, aby slavnostně ukončil opravu nachýlené báně. U opět rovně se vypínajícího zlaceného kříže chlapík zamával čepicí na pozdrav hotovému dílu i jásajícímu davu na náměstí. Nadšené výkřiky „Sláva!“ a „Na zdar!“ do té výšky zezdola jen taktak dolehly, ale vzrušené opojení prostoupilo celý prostor. Odbila druhá hodina odpolední, muzikanti nasadili na svižnou melodii, náměstí pokračovalo v oslavě a naše školní skupina se vydala k hlavnímu cíli svého výslapu, Kralickému háji. Dnes už se sotva dovíme, zda i popsané extempore náleželo k plánu – ale zapadlo do něj dobře. Lze si představit, jak zvesela se všem teď vykračovalo, a dobrá nálada jistě podpořila, jak minil autor vzpomínky, „v dětské

mysli obdiv ke všemu, co boží příroda hlásá o velkém umění Všemohoucího“.

Z Prostějova se do Háje choďovalo buď Trávníckou ulicí, chodníkem přes luka zrušeného Vítkovského rybníka, blízko prachárny, kterou vystavěla olomoucká ženíjná správa na obecním pozemku, nebo Dolní ulicí přes kamenný mostek a polní cestou. Pedagogové pro svůj účel volili delší trasu. Vedli žákyně po pravém břehu Hloučely k soutoku s Romží a odtud kolem Valové k Panské hospodě. Putování zpestřovala řada zastavení u stromů, lučních květů, polních plodin...

Není divu, že na lavice v zahradě hospody usedly dívky docela vyčerpané. Ale děti regenerují rychle. Chvilku poseděly, posvačily – některá děvčata si nesla jídlo z domu, ojedinele slečny z bohatších rodin utratily své krejčárky na přilepšenou. Ale zkrátka nepřišly ani ty nejchudší – obětaví učitelé jim pohoštění uhradili ze svého! Nato dívky ožily, zformovaly se do kroužku a začaly společně zpívat a deklamovat.

Přítomní hosté nečekaně osvěžení svého obvyklého programu přijali s úsměvem. A když zazněly písně Kde domov můj, Bývali Čechové, Sadila fialinku..., vztyčila se u jednoho ze

*Hraza, zbytky mlýnského kamene
(zdroj: Hradý.cz, Ivo Roze Kolchar)*

*Pedagog a básník Viktor Návrát (1853–1923)
(zdroj: SOKA Prostějov)*

stolů impozantní postava – Josef Vrla. Nadšený vlastenec neskrýval dojetí. Učitelům uznale potřásl rukou.

Děvčatům poděkoval, pochválil jejich výkon, opakovaně kvitoval, jakou mu udělala radost, a jako odměnu za okamžiky příjemného souznění poručil krajáče mléka doplněné výše zmíněnými pověstnými pecny chleba (připomeňme, že ve třídě tehdy bývalo 96–104 žáků, a ty třídy tam hodovaly dvě!). Kolikrát asi se pak účastnice v budoucnu těšily závistivé pozornosti, když mohly hrdě popovprávět nejen to, že je učil v té době známý a uznávaný básník Viktor Návrát, ale že navíc strávily čas s populárním politikem, a dokonce si vydobýly jeho uznání!

Douška: Dalo by se určitě přidat více milých vzpomínek znamenanych geniem loci jednoho z hanáckých lesíků. Ne náhodou provázely pokračující útoky na jeho celistvost „ohnivé protesty veřejnosti a prostějovského Okrašlovacího spolku“. Po roce 1914, kdy další zmar převršily děsy Velké války, zapisuje do tváře krajiny mezi Prostějovem, Kralicemi, Bedihoštěm a Vrahovicemi život dál řadu pozoruhodných, o mnohém vypovídajících vrásek. Ale ty už se skládají do jiných příběhů. Název Kralický Háj dnes nese na plánu Prostějova ulice vedoucí k čističce odpadních vod...

PhDr. Michaela Kokojanová
(1953, Litoměřice)

Absolventka oborů historie, výchova a vzdělávání dospělých a teorie kultury na FF UP v Olomouci. Začínala jako archivářka a později jako redaktorka podnikového časopisu v Oděvním průmyslu Prostějov, poté pětadvacet let působila jako historička starších dějin v prostějovském muzeu. Zabývá se regionálními dějinami 16.–19. století. Zaměřuje se na každodennost, prosopografii a vzájemné působení lidské komunity s danou přírodní realitou.

Soboty a neděle mého dětství

Jana Hrušková

Dnešní sobota je jen jeden ze dvou volných dnů. Sobota mého dětství byl nádherný den, výjimečný spoustou věcí, které se ve všední dny nekonaly, příslib neděle, která paradoxně už nebyla tak hezká, i když se nemuselo brzy vstávat. Protože jsem jen o něco mladší než hnědý uhlí, byly soboty ještě pracovní a chodilo se do školy, ale vyučování trvalo maximálně do dvanácti hodin a pak už bylo jen s l a d k é volno. Žádné úkoly, žádné učení, to se p ř e s o p a k o v a n é dobře míněné rady odsouvalo na neděli odpoledne, spíš po-dvečer. Na jaře a v létě to znamenalo dlouhý pobyt venku až do stmívání, pokročilý podzim a zima přinášely zase jiné radosti.

Nezávisle na ročním období bylo zahájení sobotního odpoledne vždycky stejné. Ve 14:00 poslech rozhlasové hry pro děti. Rádio jsme měli v ložnici a tam jsem také zalehla či zasedla na

příjemně huňatý koberec, který kdysi vyrobila moje babička. Dnes si neumím představit, jak to při jeho asi pětimetrové délce a dvoumetrové šířce

dělala a hlavně kde, ale jako dítě jsem se o to

nezajímala a pak už mi to neměl kdo povědět. Buďto

jsem vytáhla zpod skříně starý

podnos s plastelínou, nebo jsem si při-

p r a v i l a papíry a pastelky a potom

při poslechu modelovala

n e b o malovala, většinou

p o s t a v y z příslušné hry. Fantazie

pracovala naplno a po pár minutách

jsem opouštěla prozaický prostor

ložnice a ocítila se tu v Kovářské uličce, tu na tajuplném ostrově,

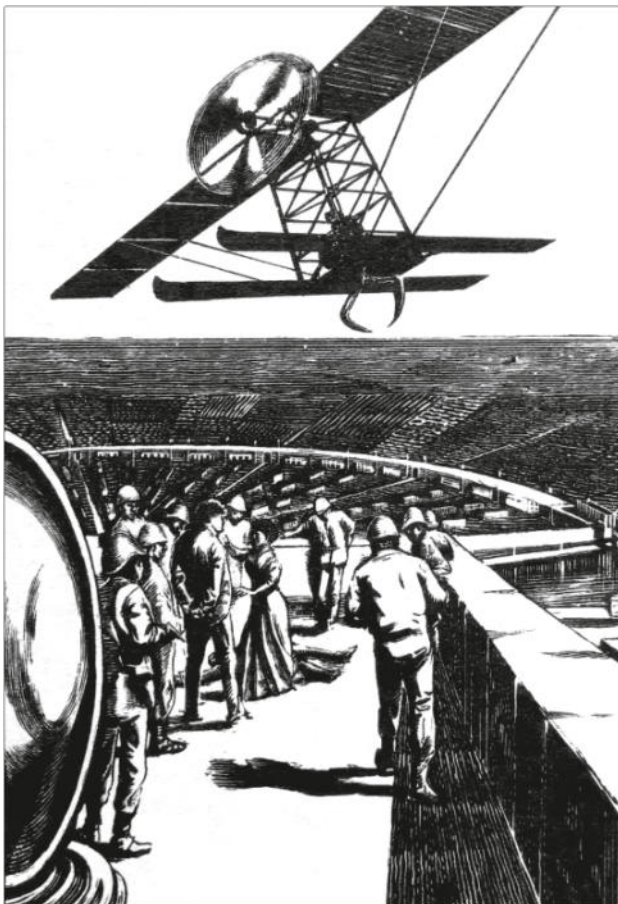
tu zase v poušti, kde naslouchala tajemným svistům výprava Barsacova. A krátce poté jsme vstřebaný zážitek s holkama přepracovaly do hry, která byla v mnohém lepší než ta původní. Je zajímavé, že jsme nikdy neposlou-

chaly společně a vždycky se sešly až potom. Asi jsme měly všechny stejnou potřebu samoty se svými hrdiny.

Zakončení soboty bylo podobně krásné jako začátek. V podvečer šel tatínek na dvůr do kůlny a za chvíli se objevil s košem dříví a kbelíkem briket. To bylo zahájení veledůležitého obřadu – sobotního koupání. Celý týden jsme se myli většinou ve studené vodě, jen večer se ohřívala v hrnci na sporáku a mytí probíhalo dílem v umyvadle, dílem v nenáviděném škopičku. Vždycky jsem si dovedla perfektně představit, jaké to je, „když nožičky myje, o škopiček bije“. Upravenou verzi této sloky z tklivé básně *Sírotek* jsem prožívala téměř každý večer, jen s tím rozdílem, že mi nožičky neotloukala necitelná macecha, ale při své vrozené nešikovnosti jsem to hravě zvládala sama.

Ale v sobotu? Oj! Tmavočervený válec, připomínající komín parníku, dole s prostorem pro topení, byl patřičně rozžhaven, bublal, syčel, a když se přiložilo víc, než bylo nutné, občas plival ze sprchy kapky vřelé vody. Nepříjemné, ale jaká nicotnost ve srovnání s blahem, které jsem pociťovala v té spoustě teplé vody. I v době, když už jsem dávno odrostla batolecímu věku, kterému by to příslušelo, natahala jsem si do vany spoustu gumových a bakelitových zvířat, lodiček, formiček a podobné veteše a cákala, cachtala se, potápěla

Ilustrace z Verneových Podivuhodných dobrodružství výpravy Barsacovy

a vyráběla vlnobití. Kam se hrabe každodenní teplá sprcha!

A potom na mě čekalo čisté pyžamo, v zimě přepečlivou babičkou nahřívané u kamen, a výsada hrát si v manželských postelích až do skončení operety, která se vysílala v rádiu každou sobotu večer. „Uvádí Oldřich Nový a Anna Hostomská“ mě provázelo téměř celé blažené dětství. Z té doby také znám kdejakou operetní árii, ať už

Dobový reklamní plakát firmy Telefunken

z „Polské krve“ či „Sto dukátů za Juana“.

K sobotám patřilo i méně poetické mytí, klepání koberců a drhnutí schodů. Já, děťátko nevinátka, jsem asi v sedmi letech se zájmem vyslechla babičku, která mi tklivým hlasem líčila, jak to bude krásné, až povyrostu a zesílím natolik, abych dokázala umýt chodbu a schody, a tím výrazně ulehčit práci ji i mamince. Samozřejmě jsem ji předvedla, že to klidně svedu hned. Jásání rodiny nad mou

šikovností zprvu zakrylo fakt, že jsem pak už musela mýt schody každou sobotu. Je zajímavé, že když jsem se snažila tuto fintu po letech použít na svou dceru, pokývala moudře hlavičkou a řekla, že až dostatečně vyrostete, určitě mi ráda pomůže. A šla jsem drhnout.

A ještě pečení a sobotní obědy! Babička, bývalá učitelka vaření, hospodyně každým coulem, měla sobotní jídelní pořádek pevně v ruce. Moje maminka vařila a pekla báječně, já také v tomto směru nepatřím k nejhorším, ale co dokázala z obyčejných potravin vykouzlit babička, patří do oblasti magie. Její nepřekonatelné buchty, překládané koláče, jablkové štóly (závin z kynutého těsta s jablky, skořicovým cukrem a hrozkami a tak nadýchaný, že málem poletoval vzduchem), makovníky, ořechové rohlíčky a další zázraky se objevovaly vždycky kolem druhé hodiny odpoledne, tedy právě včas, abych si ještě teplou kořist zatahla

k rádiu a zvýšila tak slast z poslechu hry pro děti.

K obědu bývala většinou čočka na kyselo s párkem nebo vajíčkem natvrdo nebo fazole v téže úpravě, uzené s hrachovou kaší, hojně politou osmaženou cibulkou, a česneková nebo rajská omáčka s knedlíky ze strouhané housky. Luštěniny jsem milovala a každý druh mi skýtal jiné potěšení. Rozpůlené vejce jako koráb brázdilo čočku, kyselá okurka byla zemdený plavec, kterého koráb někdy

*Prostějovské kino Oko na Újezdě
(zdroj: SOkA Prostějov)*

zachránil, někdy nechal utonout. Z fazolí jsem plácala hroby nebo studnu, hrachová kaše pak byla pole, kde jsem prováděla melioraci různě vedenými potůčky omastku s cibulí. Jsem si vědoma toho, že vzbuzuji dojem, že jsem byla prase, navíc morbidní, ale bylo to krásné a také jsem to mohla provádět beztrestně, protože rodiče byli tou dobou ještě v práci a babička byla zaměstnána zmíněným pečením. Prostě paráda.

Neděle už sice bývala ve znamení pondělního stínu, ale až odpoledne. Ráno jsem chodila „budit“, což znamenalo různé rafinované trýznění rodičů,

počínaje kroucením palců u nohou a konče nadzvedáváním víček, aby už doopravdy procitli. Když jsem je definitivně vystrnadila z postele, milostivě jsem s nimi ještě posnídala a pak už jsem se nedělně vyparádila a utíkala za Věrou. Od zahájení pravidelné školní docházky jsme měly povoleno chodit každou neděli v deset hodin do kina Oko, kde za korunu promítali filmy pro děti. *Labakan*, *Vzpoura hraček*, *Obušku, z pytle ven!*, *Pyšná princezna*, později ovšem také *Timur a jeho parta*, *Puntča a veselý čtyřlístek* a *Příběh opravdového člověka*. Nám se líbilo všechno. Po kině

jsme šly do blízké cukrárny – v zimě na „marokánku“, což byla čokoládou politá placička z oříšků a kandovaného ovoce, taky za korunu, v létě na kopeček vanilkové nebo ovocné zmrzliny za sedmdesát, pokud jsme si chtěly zahřít, tak dva za korunu čtyřicet. Když bylo hezky, tak jsme ještě zamířily do zahrady Závodního klubu OP, kde byly „americké“ houpačky, skalka a vodotrysk s nahou ženskou. Mramorovou.

I když to tak určitě nebylo, mám pocit, že vždycky, když jsme šly domů, slyšely jsme z jednoho okna v Lužické ulici cinkat přibory a v Miličově voněly řízky. Krásná přehra k nedělnímu obědu! A po obědě poslech rozhlasové pohádky a tím to končilo, protože pak už následovaly samé smutné věci jako učení, úkoly, mytí hlavy, čištění bot a pořádek ve školní tašce. Prostě neděle v podvečer. Moc se to neliší dodnes, jen už neskládám tu tašku.

Jana Hrušková
(1948, Prostějov)

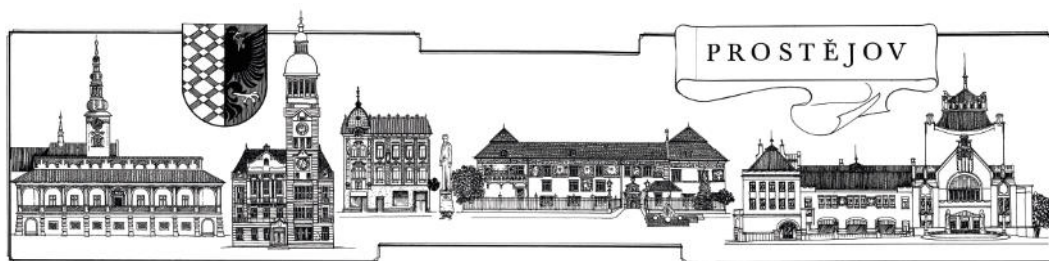
Od dětství se díky rodičům, činným v Divadle Hanácké obce, pohybovala v prostředí kultury, hlavně divadla. Řadu let působila v oddělení estetiky a dramatické tvorby Domu pionýrů a mládeže, v amatérském divadelním souboru hrála i režisovala. Po revoluci až do penze pracovala v Kulturním klubu DUHA, víc než čtyři desetiletí bylo její jméno spojeno s organizací Wolkrova Prostějova. Od mládí příležitostně píše povídky, největší obliby si mezi okruhem jejích přátel získal podomácku vydaný soubor vzpomínek na dětství a rané mládí nazvaný Mé moáry, z něhož čerpá povídky i tato rubrika.

Se zármutkem a vděčností věnujeme vzpomínku
nečekaně a předčasně zesnulému panu

Lukáši Zwachovi
(1982–2025)

spolumajiteli firmy Copypoint v Netušilově ulici
v Prostějově, jehož péči nabýval náš věstník fyzické
podoby. Vy všichni, kdo jste ho znali nebo komu
dělalo radost dotýkat se stránek prvních pěti čísel
našeho časopisu a cítit vůni tiskařské barvy, spojte
se s námi v upřímném: „Requiescat in pace!“

REDAKČNÍ RADA

*Jan Jankůj
Marek Moudrý
Lenka Sehnalová
Oldřich Václavík
Kristina Veselá*

kontaktní e-mail: radkyprovas@gmail.com

*Časopis Řádky PRO vás vyšel s veřejnou finanční
podporou Komise pro kulturu Statutárního města Prostějova.*

Prostějov

Autorka kresby na této straně: Alice Komárková

Sazba a grafická úprava: Pavel Kachlír

Vytištěno firmou Copy Point, Netušilova 1619/9, Prostějov

e-mail: obchod@copypoint.cz, tel.: +420 774 815 248

Počet výtisků: 400 kusů

